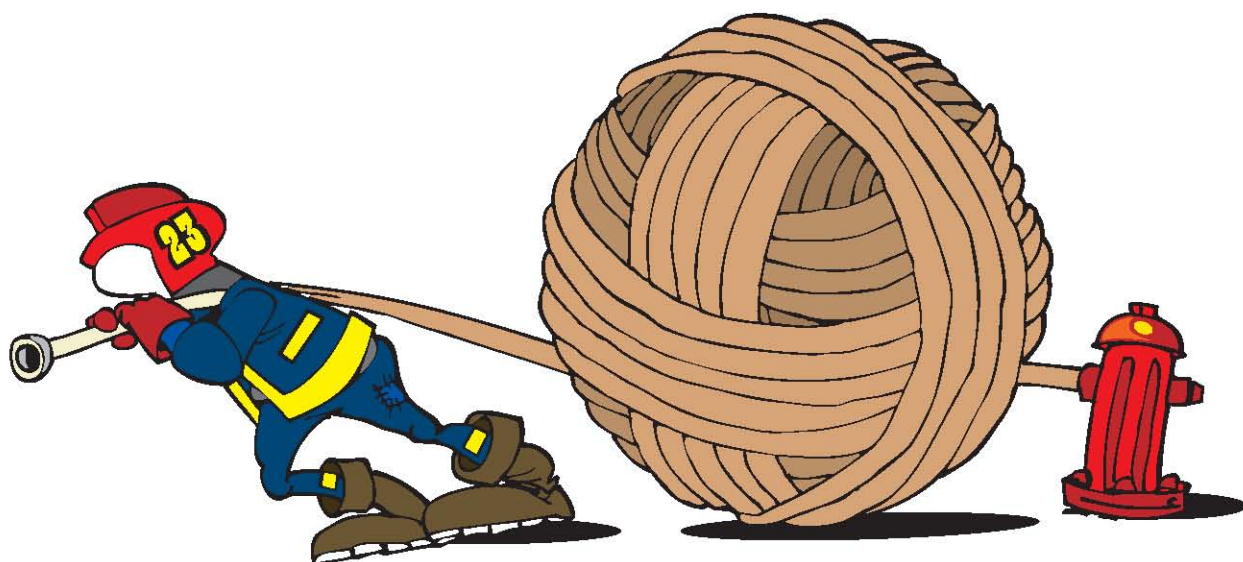

Εθελοντισμός, δασοπροστασία και δασοπυρόσβεση στην Ελλάδα

Πρόταση για την ουσιαστική
και αποτελεσματική συμμετοχή των εθελοντών
στην προστασία των δασών

© Μάριος ΒΟΝΤΑΣ / WWF Ελλάς

Εθελοντισμός, δασοπροστασία και δασοπυρόσβεση στην Ελλάδα: Πρόταση για την ουσιαστική και αποτελεσματική συμμετοχή των εθελοντών στην προστασία των δασών, Αθήνα, WWF Ελλάς, Ιούνιος 2009

Συγγραφή: Παντελίδης Κίμων – Συνεργάτης δασικών προγραμμάτων
(Τομέας εθελοντισμού και δασοπροστασίας)
Τζηρίτης Ηλίας – Συντονιστής τοπικών δράσεων

Επιμέλεια: Λιαρικός Κωνσταντίνος – Υπεύθυνος περιβαλλοντικών προγραμμάτων
Δρ Εύη Κορακάκη – Υπεύθυνη δασικών προγραμμάτων

Γλωσσική Επιμέλεια: Χρήστος Καριεντίδης

Η παρούσα πρόταση προετοιμάστηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Το Μέλλον των Δασών», το οποίο υλοποιείται από το WWF Ελλάς. Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από τα κοινωφελή ιδρύματα, Ι.Σ. Λάτση, Α.Γ. Λεβέντη και Μποδοσάκη, καθώς και από τις εισφορές των υποστηρικτών της Οργάνωσης.

Ευχαριστίες

Οφείλουμε να ευχαριστήσουμε θερμά όλους όσοι συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της συγκεκριμένης πρότασης καταθέτοντας τις απόψεις, την εμπειρία και τις γνώσεις τους.

Πιο συγκεκριμένα, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους:

Δρα Γαβριήλ Ξανθόπουλο, Ερευνητή-Δασολόγο, Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων και Τεχνολογίας Δασικών Προϊόντων (ΕΘΙΑΓΕ), Κωνσταντίνο Φωτόπουλο – Υπεύθυνο Πολιτικής Προστασίας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Σάμου, Δημήτριο Σταθόπουλο – Πρόεδρο Ένωσης Πυροσβεστικών Υπαλλήλων Αττικής, Σπυρίδωνα Τσίπρα, Ιωάννη Σ. Ρέτσιο – διαδικτυακό περιοδικό Fire Rescue News (www.fire.gr).

Επίσης, ευχαριστούμε την Πανελλήνια Ένωση Εθελοντών Πυροσβεστικού Σώματος, και ειδικότερα όλους τους εθελοντές δασοπυροσβέστες και εθελοντές πυροσβέστες για τις πληροφορίες και τις απόψεις τους, που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη σύνταξη του παρόντος κειμένου.

Ευχαριστούμε, τέλος, τα στελέχη του Πυροσβεστικού Σώματος και της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας για την πολύτιμη συμβολή τους.

Πρόλογος	1
1. Εισαγωγή	2
2. Μεθοδολογία και πρώτες διαπιστώσεις	3
Ο ρόλος των εθελοντών στη δασοπροστασία/δασοपुरόσβεση	4
3. Κατηγορίες εθελοντών	7
3.1 Ομάδες ή εθελοντές που εντάσσονται στη ΓΓΠΠ	7
3.2 Εθελοντές πυροσβέστες του Πυροσβεστικού Σώματος	8
3.3 Αυτόνομα εθελοντικά σχήματα – Ομάδες πολιτών	9
4. Τα προβλήματα στο σύστημα εθελοντισμού	9
4.1 Επιχειρησιακή λειτουργία	10
4.2 Αξιολόγηση	11
4.3 Εκπαίδευση	13
4.4 Ασφαλιστική κάλυψη	15
4.5 Οικονομικοί πόροι και εξοπλισμός	16
4.6 Κίνητρα και κριτήρια για την προσέλκυση εθελοντών	18
5. Προτάσεις για τη βελτίωση του θεσμού του εθελοντισμού	20
5.1 Βελτίωση της λειτουργίας του συστήματος του εθελοντισμού στο πλαίσιο της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και του Πυροσβεστικού Σώματος	22
5.1.1 Αναβάθμιση του συστήματος καταγραφής και αξιολόγησης	22
5.1.2 Χρηματοδότηση εθελοντικών ομάδων και προμήθεια εξοπλισμού	24
5.1.3 Τοπικά σχέδια δράσης έκτακτων αναγκών	25
5.2 Νέες θεσμικές παρεμβάσεις και πλήρης εφαρμογή του υπάρχοντος νομικού πλαισίου	26
5.2.1 Λειτουργία κέντρου εκπαίδευσης της ΓΓΠΠ	26

5.2.2 Θεσμοθέτηση ασφάλισης και αποζημίωσης εθελοντών	26
5.2.3 Εκπαίδευση	27
5.2.4 Κίνητρα	28
5.3 Ειδικά μέτρα	30
5.3.1. Αξιοποίηση συγκεκριμένων ομάδων πολιτών	30
5.3.2. Μέτρα ανάλογα με τις δραστηριότητες των εθελοντών	31
6. Συμπεράσματα	31
Αναφορές – Βιβλιογραφία – Πηγές Διαδικτύου	33
Ακρωνύμια	36

Πρόλογος

Οι δασικές πυρκαγιές αποτελούν σημαντικό παράγοντα υποβάθμισης ή καταστροφής των δασών της χώρας μας. Παρά το ρόλο τους στο φυσικό κύκλο των μεσογειακών δασών, μια σειρά παραγόντων, που αφορούν τη χρονική και χωρική τους σύμπτωση, καθιστούν τις πυρκαγιές εξαιρετικά επιβλαβείς σε ό,τι αφορά την κατάσταση των δασικών οικοσυστημάτων.

Απέναντι στην απειλή των δασικών πυρκαγιών, η Πολιτεία, εδώ και κάποιες δεκαετίες, έχει αντιτάξει ένα μηχανισμό δασοπυρόσβεσης ο οποίος τα τελευταία χρόνια εκπορεύεται μέσα από τις δράσεις του Πυροσβεστικού Σώματος, συνεπικουρούμενου από τους μηχανισμούς της Δασικής Υπηρεσίας, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και του συστήματος πολιτικής προστασίας. Παρά τους τεράστιους πόρους που έχουν δαπανηθεί τα τελευταία χρόνια για τη δασοπυρόσβεση, η αποτελεσματικότητά μας στην αντιμετώπιση των πυρκαγιών παραμένει μη ικανοποιητική.

Οι λόγοι αυτής της κατάστασης, όπως έχει καταδείξει η πρόταση του WWF Ελλάς για τη βελτίωση του συστήματος δασοπροστασίας της χώρας, αφορούν πολλαπλά επίπεδα. Πιο σημαντικοί ανάμεσά τους διακρίνονται αυτοί που σχετίζονται με το επίπεδο τεχνογνωσίας και εκπαίδευσης, με τα μέσα δασοπυρόσβεσης που χρησιμοποιούνται, το συντονισμό μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και, κυρίως, με τη φιλοσοφία αντιμετώπισης των πυρκαγιών, που ευνοεί την καταστολή έναντι της πρόληψης και υπερτονίζει το ρόλο του κατασταλτικού μηχανισμού έναντι ενός συστήματος πολιτικής προστασίας το οποίο να εμπλέκει πολλαπλούς φορείς και να εμπεικλείει την τοπική οργάνωση και δράση.

Ο εθελοντισμός, στο πλαίσιο ενός αποτελεσματικού συστήματος δασοπροστασίας, έχει κομβικό ρόλο, συνεισφέροντας στην περιφρούρηση των δασών, στον έγκαιρο εντοπισμό και την προσβολή πυρκαγιών, στην κάλυψη απομονωμένων περιοχών και, φυσικά, στην ενίσχυση των δυνάμεων καταστολής σε περιπτώσεις εκτεταμένων καταστροφών. Ταυτόχρονα, συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη χρήση των οικονομικών πόρων που διατίθενται από την Πολιτεία, επιτρέποντας την καλύτερη γεωγραφική και τομεακή κατανομή τους. Επιπρόσθετα, συμβάλλει σημαντικά στην κινητοποίηση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών με σημαντικά οφέλη για την πρόληψη και την ευρύτερη προστασία των δασών.

Παρά ταύτα, η χώρα μας δεν έχει ακολουθήσει το παράδειγμα πολλών άλλων χωρών ανά τον κόσμο, με αποτέλεσμα ο εθελοντισμός σήμερα να δρα στο περιθώριο του συστήματος δασοπροστασίας, ερχόμενος αντιμέτωπος με τεράστια δομικά, οργανωτικά, νομικά και οικονομικά προβλήματα. Η πρόταση που ακολουθεί αποτελεί μια προσπάθεια ανάδειξης του ρόλου που ο εθελοντισμός επιβάλλεται να παίξει στα ζητήματα προστασίας των δασών από τις πυρκαγιές και της χαρτογράφησης των παραγόντων που δρουν ανασταλτικά προς την εκπλήρωσή του, προβάλλοντας, παράλληλα, σειρά παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων. Σε συνάρτηση με την ολοκληρωμένη πρόταση αναβάθμισης του συστήματος δασοπροστασίας της χώρας, την οποία το WWF Ελλάς έχει καταθέσει σε δημόσιο διάλογο ήδη από το Μάιο του 2008, θεωρούμε ότι η παρούσα πρόταση συμβάλλει ουσιαστικά στο σχετικό δημόσιο διάλογο και τελικά στη λήψη καίριων μέτρων για την προστασία των δασών της χώρας μας.

1. Εισαγωγή

Το πλαίσιο του θεσμού του εθελοντισμού σε θέματα δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης στη χώρα μας διαμορφώθηκε σταδιακά από την αρχή της δεκαετίας του 1990 έως σήμερα, αλλά βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο και χρήζει άμεσης αναδιάρθρωσης. Η συγκεκριμένη ανάγκη προκύπτει από την ανασκόπηση της λειτουργίας του θεσμού κατά την τελευταία δεκαπενταετία και ενισχύεται όταν συγκριθεί με συστήματα εθελοντισμού άλλων χωρών, όπως οι ΗΠΑ και η Αυστραλία, και ορισμένων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην Ελλάδα ο εθελοντισμός σε επίπεδο πολιτικής προστασίας/πυρόσβεσης /δασοπυρόσβεσης/διάσωσης έχει περιοριστεί σε γραφειοκρατικές διαδικασίες, χωρίς ωστόσο να επεκτείνεται στους οργανωτικούς, θεσμικούς και δεσμευτικούς παράγοντες που αποτελούν την ουσιαστική βάση για την ορθή λειτουργία του. Έτσι, υπάρχουν μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης και βελτίωσης του θεσμού.

Τα αίτια για την ελλιπή και μη ομαλή λειτουργία του εθελοντισμού είναι πολλά και ποικίλα: η παρούσα κοινωνικο-οικονομική κατάσταση, η έλλειψη εθελοντικής παιδείας και συλλογικής συνείδησης, σωστής και ευρείας ενημέρωσης, σαφών και επαρκών κινήτρων, καθώς και η γενικότερη καχυποψία προς τις κρατικές δομές ή οτιδήποτε καινούριο. Επιπροσθέτως όλων των παραπάνω, απορρέει και επικρατεί ο φόβος εκμετάλλευσης του εθελοντισμού.

Οι περισσότερες χώρες του εξωτερικού αντιμετωπίζουν το ζήτημα της πυροσβεστικής κάλυψης με ρεαλιστική αλλά και οικονομική προσέγγιση, βάσει των αναγκών μιας περιοχής. Έτσι, οι αμιγώς επαγγελματικές εικοσιτετράωρες πυροσβεστικές υπηρεσίες περιορίζονται στις πόλεις, ενώ στην περιφέρεια αυτών μειώνεται η απασχόληση μόνιμου προσωπικού και αντικαθίσταται με εθελοντές. Η ενεργός συμμετοχή είναι συνειδητή επιλογή των πολιτών, οι οποίοι προτιμούν να προσφέρουν στην κοινωνία πάρα να πληρώνουν φόρους για μια επαγγελματική πυροσβεστική υπηρεσία. Υπάρχει, βέβαια, και σαφής διαχωρισμός μεταξύ της πυροσβεστικής υπηρεσίας πόλης και των φορέων με εξειδίκευση στη δασοπροστασία/δασοπυρόσβεση.

Δυστυχώς, στην Ελλάδα τα κίνητρα του εθελοντισμού έγκεινται, κατά μεγάλο μέρος, στην ανάγκη της επαγγελματικής αποκατάστασης, της μονιμότητας και της εκμετάλλευσης των πλεονεκτημάτων του εργασιακού περιβάλλοντος του Δημοσίου.

Η σημερινή κατάσταση του εθελοντισμού στην Ελλάδα, στο σημαντικό κομμάτι της δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης, υποδεικνύει ότι η χώρα μας έχει ακόμα πολύ δρόμο να διανύσει για να αποκτήσει ένα ολοκληρωμένο και αξιόπιστο μοντέλο εθελοντισμού.

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί την πρόταση του WWF Ελλάς για τη βελτίωση του συστήματος εθελοντισμού στη χώρα κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να συνεισφέρει στην αποτελεσματικότερη προστασία των δασών από τις πυρκαγιές, να συμβάλει στην κινητοποίηση και οργάνωση των πολιτών προς αυτό τον στόχο και να αναγνωρίσει τις συλλογικές υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που αφορούν όλους όσοι εμπλέκονται εθελοντικά στη δασοπροστασία/δασοπυρόσβεση. Τα όσα αναφέρονται αποτελούν το απόσταγμα μακροχρόνιας εμπειρίας στα θέματα δασοπροστασίας, αλλά προκύπτουν, επίσης, και από την εξειδικευμένη

ενασχόληση της Οργάνωσης με τις ανάγκες βελτίωσης του συστήματος δασοπροστασίας, στο πλαίσιο του προγράμματος «Το Μέλλον των Δασών», το οποίο υλοποιείται από τις αρχές του 2008.

Το κείμενο είναι διαρθρωμένο σε πέντε ενότητες, μέσα από τις οποίες επιχειρείται η περιγραφή του εθελοντισμού στη χώρα σήμερα, η ανάλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζονται και η διατύπωση συγκεκριμένων λύσεων για καθένα από αυτά τα προβλήματα. Ήδη από την πρώτη ενότητα του κυρίως κειμένου καταβάλλεται προσπάθεια καθορισμού του ρόλου που οι εθελοντές θα πρέπει να διαδραματίζουν σε ένα αποτελεσματικό σύστημα δασοπροστασίας, ούτως ώστε να διευκρινιστεί το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η συζήτηση που ακολουθεί.

2. Μεθοδολογία και πρώτες διαπιστώσεις

Για την παράθεση των όσων ακολουθούν αξιοποιήθηκε πληθώρα πηγών και ερευνητικών προσεγγίσεων, οι οποίες συμπεριελάμβαναν την επισκόπηση της διαθέσιμης βιβλιογραφίας, την ανάλυση των επίσημων νομικών ή διοικητικών κειμένων, τη διενέργεια συνεντεύξεων με ειδικούς επιστήμονες και στελέχη της διοίκησης των αρμόδιων φορέων, τις επαφές με εθελοντικές ομάδες και συλλογικά όργανα εθελοντών και εμπλεκόμενων επαγγελματιών, καθώς και την επιτόπου αξιολόγηση της δομής και των δράσεων πολλών εθελοντικών ομάδων της χώρας. Όλες οι πληροφορίες συλλέχθηκαν, αναλύθηκαν και οργανώθηκαν υπό το πρίσμα της μακρόχρονης εμπλοκής της Οργάνωσης στα ζητήματα του εθελοντισμού, καθώς και της ίδιας πείρας πολλών στελεχών της στην οργάνωση και λειτουργία εθελοντικών σχημάτων.

Κομβικό ρόλο στην ανάλυση που ακολουθεί έχουν τα συμπεράσματα της πρότασης του WWF Ελλάς για την ουσιαστική αναβάθμιση του συστήματος δασοπροστασίας της χώρας, η οποία παρουσιάστηκε στο κοινό και κατατέθηκε στις αρμόδιες υπηρεσίες το Μάιο του 2008. Η πρόταση αυτή, η οποία είναι διαθέσιμη σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα της Οργάνωσης, θέτει το γενικό πλαίσιο προβληματισμού και αναλύει τα θεμελιώδη προβλήματα στη λύση των οποίων στοχεύει και η παρούσα πρόταση.

Καίριο ρόλο για τη συγκέντρωση πληροφοριών αποτέλεσε, επίσης, η δράση του WWF Ελλάς για την ενίσχυση των εθελοντικών ομάδων δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης – στο πλαίσιο της οποίας υλοποιεί μια συνεχή παρακολούθηση των δράσεων των εθελοντικών ομάδων της χώρας και καταγραφής των αναγκών τους – όπως και η συμμετοχή σε σειρά σχετικών ημερίδων και συναντήσεων εργασίας τον τελευταίο χρόνο. Σε μια πρώτη γραφή, το περιεχόμενο του κειμένου και τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει κοινοποιήθηκαν σε σχετικούς φορείς και συλλογικά όργανα για σχολιασμό.

Κατά τη φάση της έρευνας διαπιστώθηκαν δύο κύρια μοντέλα εθελοντισμού. Οι εθελοντές δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης σε επίπεδο Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ)/Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι εθελοντές πυροσβέστες του Πυροσβεστικού Σώματος (Π.Σ.). Ενώ τα ανιδιωτέλη κίνητρα των δύο μοντέλων εθελοντών είναι κοινά, δρουν παρ' όλα αυτά ως δύο ξεχωριστές οντότητες. Όμως, η πληθώρα των θεσμικών, οργανωτικών και νομικών προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν και τα δύο μοντέλα, είναι εξίσου σοβαρή.

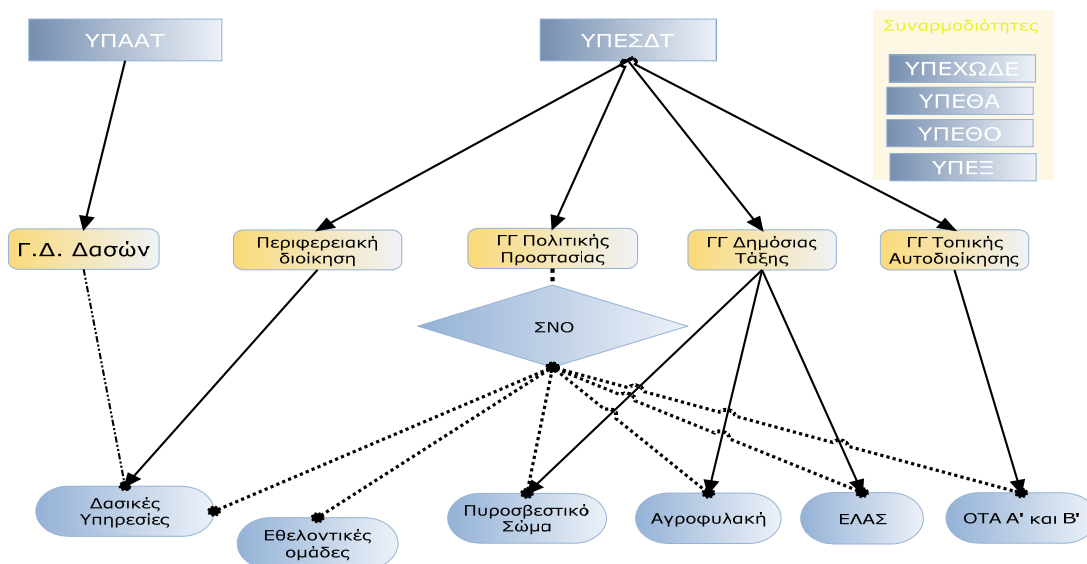

Η έλλειψη ενός οργανωμένου-ενιαίου πλαισίου, η έλλειψη ασφαλιστικής κάλυψης¹ και ενιαίου επιπέδου εκπαίδευσης, η έλλειψη υλικότεχνικού εξοπλισμού, η δυσκολία στην εξεύρεση και απολαβή πόρων, καθώς και η έλλειψη κοινών στόχων μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων (εθελοντικές ομάδες, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Πυροσβεστικό Σώμα, Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας) ήταν ορισμένα μόνο από τα ζητήματα που εντόπισε και κατέγραψε το WWF Ελλάς.

Παραδόξως, κάποια από τα παραπάνω ζητήματα δεν στερούνται νομοθετικής πρόβλεψης, όπως προκύπτει από σχετικές διατάξεις, οι οποίες καθιερώνουν τον επίσημο ρόλο των εθελοντών. Έως σήμερα έχουν γίνει αρκετές επισημάνσεις, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για την πρακτική εφαρμογή αλλά και αναθεώρηση των υφιστάμενων νομοθετικών πλαισίων. Το WWF Ελλάς, αναγνωρίζοντας την έκταση του προβλήματος που αντιμετωπίζει ο θεσμός του εθελοντισμού, υποβάλλει προτάσεις, με σκοπό τη βέλτιστη οργάνωση και λειτουργία του, ώστε να διαμορφωθεί, τελικά, ένα αξιόμαχο και ολοκληρωμένο μοντέλο.

Ο ρόλος των εθελοντών στη δασοπροστασία/δασοπυρόσβεση

Το σύστημα δασοπροστασίας στη χώρα μας (βλ. το σχήμα που ακολουθεί) στηρίζεται λειτουργικά σε τρεις παράλληλες επιχειρησιακές δομές: Το Πυροσβεστικό Σώμα, τη Δασική Υπηρεσία και τις δομές πολιτικής προστασίας, μέσω των οποίων οργανώνεται η συνεισφορά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των πολιτικών μέσων. Ανάλογα με τις ανάγκες αντιμετώπισης πυρκαγιών, μπορεί να συνεπικουρείται, επίσης, από την Αστυνομία, την Αγροφυλακή και το Στρατό.

Σχήμα 1: Το σύστημα δασοπροστασίας στη χώρα μας.

¹ Αφορά αποκλειστικά τους εθελοντές με υπαγωγή στη ΓΓΠΠ.

Η εθελοντική συνεισφορά, σε ότι αφορά τη δασοπροστασία/δασοπυρόσβεση, σε μεγάλο βαθμό εντάσσεται στις δομές της πολιτικής προστασίας. Στην πραγματικότητα, όμως, ο εθελοντισμός αφορά εξίσου και τις άλλες δύο επιχειρησιακές δομές, καθώς το Πυροσβεστικό Σώμα αξιοποιεί στις τάξεις του εθελοντές πυροσβέστες και συντονίζει επιχειρησιακά εθελοντικές ομάδες, ενώ οι δασικές υπηρεσίες συνεργάζονται με εθελοντές και εθελοντικές ομάδες για την υλοποίηση δράσεων πρόληψης και προστασίας.

Η ταυτόχρονη εμπλοκή εθελοντών σε όλες αυτές τις δομές δημιουργεί έναν πλουραλισμό συσχετίσεων και σχέσεων συνεργασίας, οι οποίες συχνά γίνονται ιδιαίτερα περίπλοκες. Για αυτόν το λόγο, είναι αναγκαίο κάθε συζήτηση για την αναβάθμιση της συνεισφοράς του εθελοντισμού να ξεκινά από μια ξεκάθαρη αναγνώριση του ρόλου που ο εθελοντισμός μπορεί και πρέπει να διαδραματίζει στο σύστημα δασοπροστασίας /δασοπυρόσβεσης της χώρας μας. Οι παρακάτω διαπιστώσεις και αρχές θέτουν το πλαίσιο στο οποίο κινείται η πρόταση που διατυπώνεται:

1. Ο εθελοντισμός και η συμμετοχή των πολιτών στη δασοπροστασία/ δασοπυρόσβεση επιβάλλεται να αποτελέσουν ενισχυτικό παράγοντα προς τις αρμόδιες αρχές. Η εθελοντική δράση δεν πρέπει να επιδιώκει την υποκατάστασή τους, αλλά ούτε και η παρουσία των εθελοντών μπορεί να θεωρείται άλλοθι για την ελλιπή παρουσία και λειτουργία των αρμόδιων αρχών.
2. Στις σπάνιες αυτές περιπτώσεις κατά τις οποίες οι εθελοντές αναγκάζονται εκ των πραγμάτων να υποκαθιστούν τις αρχές, όπως για παράδειγμα στις ιδιαίτερα απομονωμένες περιοχές, επιβάλλεται να υπάρχει ειδική κρατική μέριμνα για τη λειτουργία των εθελοντικών σχημάτων.
3. Παρότι ο εθελοντισμός δεν πρέπει να υποκαθιστά τις αρμόδιες αρχές, μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά στον εξορθολογισμό του κόστους λειτουργίας τους, και συνεπώς στην αποτελεσματικότερη κατανομή και χρήση των πόρων τους, παρέχοντας υποστήριξη σε συμβάντα εκτεταμένου χαρακτήρα και πρόσθετους υποστηρικτικούς πόρους.

Οι εθελοντικές ομάδες είναι απαραίτητο να έχουν συμμετοχή σε όλο το φάσμα της δασοπροστασίας/ δασοπυρόσβεσης, από την πρόληψη/ενημέρωση έως και την αποκατάσταση. Φυσικά, πρέπει να υπάρχουν συγκεκριμένοι ρόλοι κάθε φορά, οι οποίοι θα καθορίζονται σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς και θα προκύπτουν από σειρά ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων. Παράγοντες όπως η γεωγραφική θέση, η χωρική κατανομή δυνάμεων, το φυσικό ή οικιστικό περιβάλλον, η εκπαίδευση και η ασφαλιστική κάλυψη καθορίζουν τον τρόπο χρήσης του εθελοντικού δυναμικού.

Η δράση των εθελοντών βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στα χαρακτηριστικά της περιοχής. Σε αμιγώς δασική περιοχή μπορούν να συμμετέχουν στην πρόληψη, την καταστολή και την αποκατάσταση έπειτα από δασική πυρκαγιά. Σε ημιαστικές περιοχές θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ενεργούν και σε αστικά συμβάντα (πυρκαγιές, τροχαία ατυχήματα, πλημμύρες κ.λπ.), όταν και εφόσον υπάρχει ανάγκη. Ειδικά σε απομακρυσμένες περιοχές, όπως ορεινοί όγκοι και νησιά, οι εθελοντές ενισχύουν καθοριστικά τις λιγοστές κρατικές δυνάμεις και προστρέχουν πρώτοι σε περιπτώσεις δασικών πυρκαγιών (και όχι μόνο).

Αναφορικά με τις τοπικές εθελοντικές ομάδες, αυτές επιβάλλεται να είναι όλες οργανωμένες υπό ενιαίο σύστημα, το οποίο θα επιβλέπει τη λειτουργία τους (σήμερα η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας), θα συνδράμει τις ανάγκες τους και θα τις εξουσιοδοτεί να λειτουργούν σε καθεμία από τις προαναφερθείσες περιπτώσεις.

Η Πολιτεία θα πρέπει να είναι υποχρεωμένη να παράσχει στους εθελοντές την αναγκαία ασφάλεια και προστασία απέναντι σε πιθανά ατυχήματα ή αποζημιώσεις για βλάβες που θα υποστούν, λαμβάνοντας υπόψη και ό,τι προσφέρεται στα μόνιμα στελέχη που απασχολούνται στις σχετικές υπηρεσίες και αρχές. Επίσης, χωρίς να προσβάλλεται η έννοια του εθελοντισμού, θα πρέπει η Πολιτεία να μπορεί να παράσχει επαρκή κίνητρα συμμετοχής στους εθελοντές ή στους φορείς που τους συνδράμουν.

Τα θέματα που αφορούν τους εθελοντές πυροσβέστες του Π.Σ. αποτελούν αντικείμενο έντονης συζήτησης, από τότε που εκτελούν υπηρεσίες δίπλα στο μόνιμο προσωπικό στους επαγγελματικούς πυροσβεστικούς σταθμούς.

Για τους εθελοντές πυροσβέστες του Π.Σ. πρέπει να υπάρξει μια εκ νέου προσέγγιση σε ό,τι αφορά το νομικό/λειτουργικό τους πλαίσιο. Η αξιοποίηση αλλά και η αντιμετώπιση των εθελοντών πυροσβεστών πρέπει γίνονται κατ' αντιστοιχία με αυτές των επαγγελματιών πυροσβεστών, με την προϋπόθεση, βέβαια, πως έχουν κριθεί –βάσει αξιολογικών διαδικασιών– ικανοί και τους έχει παρασχεθεί, επιπλέον, η κατάλληλη εκπαίδευση.

Οι παραπάνω αξιολογικές διαδικασίες πρέπει να στηρίζονται σε ένα ενιαίο πλαίσιο, ώστε να εξασφαλίζεται ένα συγκεκριμένο και τυποποιημένο επίπεδο για όσους επιθυμούν να συνεισφέρουν εθελοντικά στο Π.Σ.

Πρέπει εδώ να αναφερθεί ότι ορισμένες από τις παραπάνω αρχές δεν συμβαδίζουν με την πρακτική που ακολουθείται σε άλλες χώρες, όπου σε πολλές επαρχιακές περιοχές η ευθύνη της δασοπυρόσβεσης (και όχι μόνο) επαφίεται σχεδόν αποκλειστικά σε εθελοντικά σχήματα. Χωρίς κανείς να αποκλείει μια τέτοια πιθανή εξέλιξη στο μέλλον, θεωρείται εδώ ότι οι συνθήκες στη χώρα μας δεν βρίσκονται σε τέτοιο επίπεδο ωριμότητας, ώστε να καθίσταται για την ώρα μια ανάλογη πρόταση ρεαλιστική.

Σε κάθε περίπτωση οι εθελοντές, είτε εποπτεύονται από τη ΓΓΠΠ είτε ανήκουν οργανικά στο Π.Σ., θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ισότιμα μέλη με το μόνιμο προσωπικό, με παρόμοια δικαιώματα και υποχρεώσεις. Ως προς το τελευταίο, πρέπει να υπάρχουν σχετικές ρητές προβλέψεις στο ισχύον νομικό καθεστώς, όπως συμβαίνει σε άλλες χώρες², και φυσικά να συντρέχουν οι απαραίτητες προδιαγραφές που αναλύονται παρακάτω.

---

² Κυπριακός νόμος περί πολιτικής άμυνας, ΚΠΔ 221/1997.

3. Κατηγορίες εθελοντών

Οι ομάδες ή οι εθελοντές που ασχολούνται με τη δασοπροστασία/δασοπυρόσβεση ανήκουν σε τρεις βασικές **κατηγορίες**: **1.** τις ομάδες ή τους εθελοντές που εντάσσονται στη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας ή έχουν άμεση σχέση με τους ΟΤΑ. **2.** τους εθελοντές πυροσβέστες που ανήκουν οργανικά στο Πυροσβεστικό Σώμα και **3.** ομάδες ή εθελοντές που δεν έχουν οργανική σχέση με τις παραπάνω κρατικές οντότητες.

3.1 Ομάδες ή εθελοντές που εντάσσονται στη ΓΓΠΠ

Ο θεσμός του εθελοντισμού σε ζητήματα πολιτικής προστασίας είναι σχετικά καινούριος³. **Οι ομάδες** μπορούν να εγγραφούν στα αντίστοιχα μητρώα της ΓΓΠΠ συμπληρώνοντας μια σχετική αίτηση, ενώ πρέπει να σημειωθεί ότι αρκετές υπήρχαν ως σύλλογοι και πριν από τη δημοσίευση του σχετικού νόμου και τη σύσταση της ΓΓΠΠ. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει τη μακρά παράδοση του εθελοντισμού στη δασοπροστασία/δασοπυρόσβεση. Η ΓΓΠΠ αξιολογεί, ενισχύει και οργανώνει τις ομάδες. Το ίδιο συμβαίνει και με μεμονωμένους εθελοντές, οι οποίοι –αναλόγως συγκεκριμένων δεξιοτήτων– μπορούν να ενταχθούν στα μητρώα της ΓΓΠΠ.

Οι εθελοντικές ομάδες δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης δεν έχουν κάποια ενιαία δομή. Ενώ υπάρχουν ομάδες με αποκλειστικό αντικείμενο τη δασοπροστασία/δασοπυρόσβεση, υφίστανται και πολλές άλλες ποικίλων δραστηριοτήτων, οι οποίες όμως δηλώνουν και δράσεις δασοπροστασίας σε ένα πιο ευρύ πλαίσιο. Ως προς τη νομική τους μορφή, επιλέγουν ένα από τα σχήματα που προβλέπει ο Αστικός Κώδικας για την ίδρυση συλλόγων, σωματείων κ.λπ.

Ενδεικτικά, οι πιο συνηθισμένες **μορφές** εθελοντικών ομάδων είναι οι εξής:

- i. Ομάδες αποκλειστικής ενασχόλησης με τη δασοπροστασία (δασοφύλαξη, δασοπυρόσβεση), οι οποίες λειτουργούν είτε αυτόνομα είτε σε άμεση σύνδεση με τους ΟΤΑ (νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου/υπηρεσίες ΟΤΑ/ομάδες με ιδιαίτερο νομικό καθεστώς σύνδεσης με τους ΟΤΑ).
- ii. Σύλλογοι συγκεκριμένων ενδιαφερόντων (για παράδειγμα, εξωραϊστικοί, κυνηγετικοί, ορειβατικοί, ραδιοερασιτεχνών, καταδρομέων, τετρακίνησης κ.ο.κ.), οι οποίοι παρουσιάζουν και ανάλογο σχετικό έργο ή συνεπικουρούν στο αντικείμενο της δασοπυρόσβεσης.
- iii. Ομάδες διάσωσης ή πρώτων βοηθειών, οι οποίες ασχολούνται και με τη δασοπροστασία.
- iv. Ομάδες που εμπίπτουν στον προσκοπισμό και τον οδηγισμό.
- v. Περιβαλλοντικές οργανώσεις και σύλλογοι.

---

³ Το καθεστώς λειτουργίας των ομάδων θεσμοθετήθηκε με το **νόμο 3013/2002 (ΦΕΚ 102Α/1-5-2002) «Αναβάθμιση πολιτικής προστασίας και άλλες διατάξεις»**. Βάσει του άρθρου 14 του σχετικού νόμου, ο σκοπός των εθελοντικών οργανώσεων και των μεμονωμένων εθελοντών πρέπει να «*επικεντρώνεται στη δραστηριοποίησή τους στον τομέα της πολιτικής προστασίας και ειδικότερα στην ενίσχυση των δράσεων που αφορούν την πρόληψη, αντιμετώπιση και αποκατάσταση φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών*».

Επιπροσθέτως, οι ομάδες που δηλώνουν δράσεις δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης εντάσσονται σε τρεις βασικές κατηγορίες:

- **Κατασταλτικές**, οι οποίες –είτε με την αξιοποίηση πεζοπόρων τμημάτων είτε με τη χρήση μηχανοκίνητων μέσων (πυροσβεστικά οχήματα)– συμμετέχουν στην καταστολή σε συνεργασία με το προσωπικό του Π.Σ.
- **Πυροπροστασίας**, οι οποίες στελεχώνουν πυροφυλάκια ή/και οργανώνουν κινητά περίπολα σε δασικές περιοχές, ενημερώνοντας τους αρμόδιους φορείς για τυχόν εντοπισμούς πυρκαγιών.
- **Πολλαπλών αρμοδιοτήτων**, οι οποίες συνδυάζουν τις παραπάνω δράσεις.

Επιπλέον, οι παραπάνω ομάδες ενδέχεται να ασχολούνται και με δράσεις πρόληψης, όπως τον καθαρισμό δασών και μονοπατιών, την πληροφόρηση των πολιτών μέσω ενημερωτικών φυλλαδίων και σεμιναρίων σε σχολεία, ή με δράσεις αποκατάστασης καμένων εκτάσεων.

3.2 Εθελοντές πυροσβέστες του Πυροσβεστικού Σώματος

Ο θεσμός του εθελοντή πυροσβέστη του Πυροσβεστικού Σώματος καθιερώθηκε το 1991⁴. Οι εθελοντές πυροσβέστες είτε ανήκουν οργανικά σε τοπικούς πυροσβεστικούς σταθμούς είτε στελεχώνουν **εθελοντικούς πυροσβεστικούς σταθμούς/κλιμάκια Α΄ και Β΄** κατηγορίας⁵, όπου και οφείλουν να εκτελούν τέσσερις (4) υποχρεωτικές υπηρεσίες το μήνα. Τα κλιμάκια υπάγονται διοικητικά στο Π.Σ., στελεχώνονται όπως προβλέπεται από τη σχετική νομοθεσία⁶, αλλά η συντήρησή τους, σύμφωνα με την υφιστάμενη νομοθεσία, είναι ευθύνη των ΟΤΑ.

Οι εθελοντές πυροσβέστες προάγονται στους τιμητικούς και άμισθους βαθμούς του Αρχιπυροσβέστη και του Πυρονόμου, όταν συμπληρώνουν πέντε (5) έτη υπηρεσίας σε καθέναν από τους ανωτέρω βαθμούς. Οι βαθμοί αποτελούν, ουσιαστικά, αναγνώριση της εμπειρίας και της συνεισφοράς στο Π.Σ.

Παρότι είναι εμφανείς οι διαφορές μεταξύ των εθελοντικών ομάδων δασοπροστασίας/ δασοπυρόσβεσης και των εθελοντών πυροσβεστών του Π.Σ., και οι δύο παρουσιάζουν σημαντικές ομοιότητες σε πολλά κύρια ζητήματα. Επιπλέον, τα σχετικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν αντικατοπτρίζουν εξίσου την προβληματική κατάσταση του εθελοντισμού στη χώρα.

---

⁴ Νόμος 1951/1991 (ΦΕΚ 84Α΄/31-5-1991) «Καθιέρωση του θεσμού του εθελοντή πυροσβέστη και άλλες διατάξεις». Σύμφωνα με τον παραπάνω νόμο, «προορισμός και αποστολή τους είναι η ασφάλεια και προστασία της ζωής των πολιτών ως και της περιουσίας αυτών και του κράτους κατά των κινδύνων του πυρός, των πλημμυρών και των λοιπών θεομηνιών. Η ανωτέρω αποστολή ασκείται στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του Πυροσβεστικού Σώματος... Οι εθελοντές πυροσβέστες εκτελούν τα καθήκοντά τους σύμφωνα με τους κανόνες της πυροσβεστικής τέχνης υπό τις οδηγίες των επαγγελματιών πυροσβεστών».

⁵ Νόμος 1951/1991 και Προεδρικό Διάταγμα 32/1992. Η κατηγορία του εθελοντικού πυροσβεστικού κλιμακίου καθορίζεται από τον αριθμό των εθελοντών και των οχημάτων (υλικοτεχνικό εξοπλισμό) που διαθέτει το κλιμάκιο.

⁶ Προεδρικό Διάταγμα 32/1992, άρθρο 9, παράγραφος 4.

3.3 Αυτόνομα εθελοντικά σχήματα – Ομάδες πολιτών

Οι εθελοντικές ομάδες χωρίς οργανική σχέση με τους παραπάνω φορείς (Π.Σ., ΓΓΠΠ, ΟΤΑ) είναι συνήθως ομάδες οι οποίες –αν και διαθέτουν ένα πλαίσιο οργάνωσης– δραστηριοποιούνται, και μάλιστα κατά τόπους ιδιαίτερα ενεργά, στο αντικείμενο της δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης, αλλά δεν επιθυμούν να οργανωθούν ή και να ενταχθούν υπό τη σκέπη κάποιου συγκεκριμένου φορέα. Κάποιες ομάδες έχουν νομική υπόσταση υπό τη μορφή συλλόγου με καταστατικό ενώ κάποιες άλλες όχι.

Οι ομάδες πολιτών ή και τα μεμονωμένα άτομα δραστηριοποιούνται, συνήθως, σε περιπτώσεις μεγάλων πυρκαγιών, χωρίς κάποια συγκεκριμένη οργανωτική δομή. Όταν, για παράδειγμα, εκδηλώνονται πυρκαγιές κοντά σε περιοχές που κατοικούν ομάδες πολιτών ή ατόμων που θέλουν να συμβάλουν στο έργο της δασοπυρόσβεσης, συγκεντρώνονται και μεταβαίνουν για την αντιμετώπιση της πυρκαγιάς, χωρίς όμως κάποιο προηγούμενο σχεδιασμό και συντονισμό. Υπάρχουν και άλλα πολλά παραδείγματα τέτοιων ανοργάνωτων σχημάτων ή μορφών εθελοντισμού, αλλά, επειδή δεν δεσμεύονται από κάποιο νομικό πλαίσιο και δρουν τελείως αυτόνομα, δεν αποτελούν περιπτώσεις ειδικής σημασίας για τη συγκεκριμένη παρέμβαση.

4. Τα προβλήματα στο σύστημα εθελοντισμού

Συνοπτικά, τα βασικά ζητήματα που απασχολούν τους εθελοντές πυροσβέστες και τις εθελοντικές ομάδες είναι:

- Η έλλειψη ενός οργανωμένου-ενιαίου πλαισίου υπό το οποίο δραστηριοποιούνται.
- Η έλλειψη ασφαλιστικής κάλυψης (για τις ομάδες της ΓΓΠΠ) και ενιαίου επιπέδου εκπαίδευσης.
- Η έλλειψη υλικοτεχνικού εξοπλισμού.
- Η δυσκολία στην εξεύρεση και απολαβή πόρων.
- Η έλλειψη κοινών στόχων μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων (εθελοντικές ομάδες, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Π.Σ., ΓΓΠΠ).
- Η γραφειοκρατία.
- Η έλλειψη γνήσιου ενδιαφέροντος από τους αρμόδιους φορείς.
- Η έλλειψη αξιολογικών κριτηρίων και αξιολόγησης για την ένταξη εθελοντών σε σχετικές δραστηριότητες.

Έκαστο ζήτημα θα αναπτυχθεί αναλυτικά παρακάτω, ώστε να δοθεί μια περισσότερο σαφής και πλήρης εικόνα της υπάρχουσας κατάστασης.

4.1 Επιχειρησιακή λειτουργία

Παρότι το υπάρχον νομικό καθεστώς⁷ προβλέπει πως, σε περίπτωση εκδήλωσης δασικής πυρκαγιάς, αποκλειστικά υπεύθυνο για το συντονισμό των δυνάμεων είναι το Π.Σ., στην πραγματικότητα ο συντονισμός γίνεται εξαιρετικά δύσκολος με την εμπλοκή πολλών φορέων, των οποίων οι προτεραιότητες και οι στόχοι διαφέρουν. Οι δυσκολίες αυτές εμφανίζονται σε όλα τα επίπεδα της αντιμετώπισης και αφορούν ιδιαίτερα τη δράση των εθελοντικών ομάδων.

Κατά τις φάσεις **της δασοπροστασίας και της καταστολής** ορισμένες εθελοντικές ομάδες δραστηριοποιούνται τελείως αυτόνομα, ενώ άλλες συντονίζονται από τους ΟΤΑ, στους οποίους ανήκουν (ή από συνδέσμους ΟΤΑ), από νομαρχιακά γραφεία πολιτικής προστασίας και από το Π.Σ. Ομάδες με πολυετή πείρα στο αντικείμενο έχουν καλό επίπεδο οργάνωσης και λειτουργίας. Οι εθελοντές πυροσβέστες και τα αντίστοιχα κλιμάκια συντονίζονται (βάσει νόμου) μόνο από το Π.Σ., αλλά σε κάποιες περιπτώσεις δεν απουσιάζουν και τα φαινόμενα παρέμβασης τρίτων.

Ορισμένοι ΟΤΑ που ενισχύουν ή οργανώνουν εθελοντικές ομάδες δεν εκλαμβάνουν το Π.Σ. ως αρμόδιο όργανο συντονισμού, θεωρώντας ότι μόνον αυτοί είναι αρμόδιοι για το συντονισμό των δικών τους μέσων. Στο πλαίσιο του συντονισμού, η μη αναγνώριση και η μη εφαρμογή των επίσημων και θεσμοθετημένων ρόλων των εμπλεκόμενων φορέων δημιουργούν πολλές φορές χρονοβόρες αλλά και επικίνδυνες προστριβές στον τόπο του συμβάντος αναφορικά με το ποιος έχει το γενικό πρόσταγμα.

Η κατάσταση είναι ακόμα δυσχερέστερη, καθώς πολλές από τις ομάδες που δραστηριοποιούνται τελείως αυτόνομα, ή έστω με μεγάλα περιθώρια αυτονομίας, πολλές φορές αρνούνται τη συνεργασία με τους άλλους φορείς και την υποβολή των δυνάμεών τους υπό τις εντολές του Π.Σ. Αυτή η στάση προκύπτει είτε λόγω της εισδοχής σε αυτές τις ομάδες ατόμων με συγκεκριμένες επιδιώξεις, είτε επειδή πολλές από αυτές καταλογίζουν λανθασμένες –κατά την κρίση τους– αποφάσεις στο Π.Σ., είτε τέλος επειδή υπάρχει μια διαμορφωμένη κουλτούρα μη συνεργασίας και αυτονομίας. Εκτός αυτών των προβλημάτων, δεν λείπουν, επίσης, περιστατικά προστριβών μεταξύ μελών εθελοντικών ομάδων και στελεχών του Π.Σ. ή ακόμα και προστριβές μεταξύ των ίδιων των ομάδων.

Δεδομένων των παραπάνω, το Π.Σ. επιλέγει να μην αξιοποιήσει καθόλου αυτές τις ομάδες, των οποίων την παρουσία και τη συνεργασία θεωρεί σχετική, ακαθόριστη και, σε κάθε περίπτωση, διαμορφούμενη από αποφάσεις και στάσεις τρίτων.

Η κατάσταση γίνεται ιδιαίτερα δύσκολη από το γεγονός ότι ουδείς των εμπλεκόμενων δείχνει ουσιαστική διάθεση να ξεπεραστούν αυτά τα προβλήματα. Από την πλευρά του το Π.Σ. δεν λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα προαγωγής της συνεργασίας. Για παράδειγμα, συχνά δεν είναι επαρκώς ενημερωμένοι οι συντονιστές/τα συντονιστικά κέντρα για τις δυνάμεις και τις δυνατότητες των ομάδων, ενώ επίσης δεν υπάρχει φροντίδα για την ανάπτυξη ενός ενιαίου συστήματος διαχείρισης και επικοινωνίας. Το τελευταίο έχει ιδιαίτερη σημασία στην

---

⁷ Νόμος 2612/1998 (ΦΕΚ 112Α /25-5-1998) «Ανάθεση της δασοπυρόσβεσης στο Πυροσβεστικό Σώμα και άλλες διατάξεις».

περιοχή της Αττικής, όπου η λειτουργία του τηλεπικοινωνιακού λογισμικού TETRA από το 2004 έχει δημιουργήσει ένα μεγάλο επικοινωνιακό χάσμα. Από την πλευρά των ομάδων εμφανίζεται, επιπλέον, τεράστια διστακτικότητα όχι μόνο στην ανάληψη πρωτοβουλιών για συνεργασία, αλλά ακόμα και στην εποικοδομητική συμμετοχή στις όποιες σχετικές συναντήσεις και πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί.

Σε ό,τι αφορά τους **εθελοντές πυροσβέστες** και τη λειτουργία των εθελοντικών κλιμακίων στην περιφέρεια, συχνά παρατηρείται ότι δεν τηρούνται τα προβλεπόμενα από το νομό κριτήρια και οι κανονισμοί, με αποτέλεσμα οι αρμόδιοι αξιωματικοί του Π.Σ. να διστάζουν να αναγνωρίσουν ακόμα και την ύπαρξη των εθελοντικών πυροσβεστικών σταθμών/κλιμακίων ή την ιδιότητα των εθελοντών πυροσβεστών⁸.

Συχνά και υπό την πίεση των ελλείψεων σε οργανικές θέσεις, εθελοντές πυροσβέστες καλούνται να στελεχώσουν κύρια πόστα στις επαγγελματικές πυροσβεστικές υπηρεσίες. Επικρατεί, λοιπόν, ένας ευρύτερος δυϊσμός στην αντιμετώπιση των εθελοντών, καθώς από τη μια πλευρά η γενικότερη εικόνα δείχνει πως η αξιοποίησή τους είναι επίφοβη, ενώ από την άλλη, όταν υπάρχει ανάγκη, χρησιμοποιούνται για να στελεχώσουν μάχιμα πόστα.

Εν κατακλείδι, οι μόνιμοι υπάλληλοι του Π.Σ. στην πλειονότητά τους έχουν άγνοια για το τι προβλέπει η νομοθεσία για τους εθελοντές πυροσβέστες – την αποστολή τους, τις αρμοδιότητές τους, την ασφαλιστική κάλυψη. Η άγνοια αυτή αποτελεί μια αιτία για τη μη αξιοποίηση των εθελοντών πυροσβεστών. Τα παραπάνω δημιουργούν μια κατάσταση διαφοροποίησης μεταξύ των μόνιμων υπαλλήλων και των εθελοντών. Κατά συνέπεια, οι μόνιμοι δεν θεωρούν τους εθελοντές «συναδέλφους», με αποτέλεσμα να αποφεύγουν την ανάληψη ευθύνης για αυτούς.

Αυτό που προκύπτει ως γενική διαπίστωση είναι ότι η σωστή λειτουργία του εθελοντισμού εξαρτάται από τις καλές διαπροσωπικές σχέσεις, την αγαθή προαίρεση των εμπλεκόμενων μερών και τις νοοτροπίες που υιοθετούν, αντί της ύπαρξης ενός ορθολογικά οργανωμένου συστήματος.

4.2 Αξιολόγηση

Το WWF Ελλάς αναζήτησε τα στοιχεία αξιολόγησης των εθελοντικών ομάδων δασοπροστασίας/ δασοπυρόσβεσης από τη ΓΓΠΠ, αλλά παρατηρήθηκε αδυναμία χορήγησής τους, παρότι η διαδικασία ένταξης των ομάδων αυτών στη ΓΓΠΠ και η καταβολή της ετήσιας χρηματοδότησης προβλέπει ρητά την αξιολόγησή τους. Επομένως, η όποια αξιολόγηση γίνεται είτε μέσα από το τι δηλώνουν οι ομάδες (σε ειδική φόρμα) στα νομαρχιακά ή κεντρικά γραφεία πολιτικής προστασίας είτε μέσω των προσωπικών επαφών που έχουν οι υπεύθυνοι πολιτικής προστασίας με τις ομάδες.

---

⁸ Σε πολλές περιπτώσεις δεν στελεχώνονται με το προβλεπόμενο από το νόμο προσωπικό, εκτελούν βάρδια και άτομα τα οποία δεν διαθέτουν την ιδιότητα του εθελοντή πυροσβέστη, ενώ το κλιμάκιο δεν στελεχώνεται σε περίπτωση συμβάντος εκτός αντιτυρικής περιόδου.

Από τον Απρίλιο του 2005 υπάρχει διαταγή⁹ του Π.Σ. η οποία υποχρεώνει τους επιχειρησιακούς του επικεφαλής στην καταγραφή των εμπλεκόμενων εθελοντικών δυνάμεων σε πάσης φύσεως συμβάντα. Αυτό έχει σκοπό την αποστολή σχετικών ενημερωτικών δελτίων στη ΓΓΠΠ για το έργο των ομάδων που έχει εντάξει στο μητρώο της. Οι απόψεις μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων δίστανται για το αν εκτελείται ορθά η διαταγή.

Πέραν τούτου, δεν υπάρχει κάποια επίσημη μορφή αξιολόγησης των εθελοντικών ομάδων δασοπροστασίας/ δασοπυρόσβεσης, παρά το γεγονός ότι πολλοί τοπικοί φορείς (δασικές και πυροσβεστικές υπηρεσίες, γραφεία πολιτικής προστασίας, ΟΤΑ) γνωρίζουν τη δράση εθελοντικών ομάδων, ενώ πολλές φορές έχουν ιδιαίτερες σχέσεις μαζί τους και, φυσικά, αποτελούν σημαντική πηγή πληροφορίας ή διασταύρωσης.

Σε γενικές γραμμές, διαπιστώθηκε πως δεν υπάρχουν ιδιαίτερα προβλήματα συνεργασίας με τις εθελοντικές ομάδες που εμπλέκονται αποκλειστικά στο κομμάτι της πυροπροστασίας. Αντιθέτως, όμως, οι ομάδες καταστολής είναι αυτές που δημιουργούν προβληματισμό. Σε περιοχές όπου υπάρχει έντονη δραστηριοποίηση ενεργών εθελοντικών ομάδων, συνήθως αυτές είναι που επεμβαίνουν πρώτα σε περίπτωση συμβάντος.

Έτσι, ο εκάστοτε συντονιστής, πέρα από τις δικές του δυνάμεις, έχει και έναν αριθμό εθελοντικών δυνάμεων να συντονίσει, χωρίς να γνωρίζει σε ποιο βαθμό μπορεί να τις αξιοποιήσει. Επιπλέον, δεν γνωρίζει το επίπεδο εκπαίδευσής τους ούτε το επίπεδο πρακτικής εμπειρίας που διαθέτουν. Το πρόβλημα επεκτείνεται και πέραν των δασικών πυρκαγιών, μιας και ορισμένες ομάδες συνδράμουν επικουρικά το Π.Σ. και σε άλλου είδους συμβάντα, όπως αστικές πυρκαγιές, τροχαία ατυχήματα, πλημμύρες, κοπές δέντρων κ.λπ.

Το θέμα της αξιολόγησης είναι πολύ σοβαρό και θα πρέπει να γίνεται με έναν τυποποιημένο τρόπο, ο οποίος θα εξασφαλίζει τόσο την αντικειμενικότητα όσο και τη συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων. Αυτό πρέπει να ισχύει για τρεις κύριους λόγους: 1) Για να δικαιολογείται η εμπλοκή ή η μη εμπλοκή των εθελοντών σε επιχειρήσεις πολιτικής προστασίας, 2) για να μειωθεί ο βαθμός προκατάληψης και αμφισβήτησης των εθελοντών προς τις κρατικές αρχές και αντίστροφα 3) για να ελέγχονται οι ομάδες ως προς την εκπλήρωση μιας σειράς κριτηρίων και προϋποθέσεων δράσης και υποδομών και όχι με βάση τις κοινωνικές και δημόσιες σχέσεις τους. Άλλωστε, αυτός είναι και ο μόνος τρόπος να εξαλειφθεί το φαινόμενο των **«ομάδων-σφραγίδα»**, αυτών δηλαδή που, αν και παρουσιάζονται εγγεγραμμένες στα σχετικά μητρώα και απολαμβάνουν ενισχύσεων από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, εντέλει δεν επιτελούν καμία ουσιαστική δράση.

Αναφορικά προς τους εθελοντές πυροσβέστες του Π.Σ., η αξιολόγησή τους δεν διέπεται από κάποια επίσημη διαδικασία. Συνήθως, αξιολογούνται άτυπα από τις βάρδιες της εκάστοτε επαγγελματικής Πυροσβεστικής Υπηρεσίας (σταθμός, κλιμάκιο) στην οποία ανήκουν, οι δε πληροφορίες για την πρόοδο ή μη των εθελοντών κυκλοφορούν από στόμα σε στόμα μεταξύ της εκάστοτε βάρδιας αλλά και της διοίκησης της Υπηρεσίας.

---

⁹ Βλ. την με αριθμό πρωτοκόλλου 17441 οικ. Φ.808.7/22-4-2005 εγκύκλιο 20Α του Αρχηγείου του Πυροσβεστικού Σώματος με θέμα «Οδηγίες Σύνταξης δελτίων συμβάντων – Αναγραφή εθελοντικών οργανώσεων, συλλόγων και ομάδων».

Βάσει αυτής της άτυπης μορφής αξιολόγησης αξιοποιείται ο εθελοντής. Παρ' όλα αυτά, οι τιμητικοί βαθμοί δίδονται (αν δοθούν) στους εθελοντές έπειτα από πέντε χρόνια παραμονής σε κάθε βαθμό και όχι βάσει κάποιας αξιοκρατικής αξιολόγησης.

Στα εθελοντικά πυροσβεστικά κλιμάκια επικρατεί μια αξιολόγηση αντίστοιχης μορφής, η οποία, συνήθως, πραγματοποιείται από τους παλαιότερους εθελοντές. Πέραν τούτου όμως, το επίπεδο στο οποίο μπορεί να βρίσκεται ένας εθελοντής πυροσβέστης γενικά είναι σχετικό και ακαθόριστο.

4.3 Εκπαίδευση

Το επίπεδο εκπαίδευσης διαφέρει από ομάδα σε ομάδα. Η εκπαίδευση δεν έχει ενιαίο χαρακτήρα και μπορεί να πραγματοποιείται από πληθώρα φορέων και προσώπων:

- Από παλαιότερα στελέχη των ομάδων, βάσει της δικής τους παλαιότερης εκπαίδευσης ή της πείρας που έχουν αποκομίσει.
- Από το Π.Σ., την ΕΜΑΚ, το ΕΚΑΒ, τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό, την Ελληνική Ομάδα Διάσωσης ή άλλους πιστοποιημένους φορείς.
- Από άλλους φορείς της ημεδαπής, όπως Δασαρχεία, τοπικές Διευθύνσεις Πολιτικής Προστασίας, ΟΤΑ, ειδικούς επιστήμονες αλλά και από φορείς της αλλοδαπής.
- Οι **εθελοντές πυροσβέστες**, σύμφωνα με το άρθρο 5 του νόμου 1951/1991, «...πριν αναλάβουν την εκτέλεση πυροσβεστικών καθηκόντων, εκπαιδεύονται θεωρητικά και πρακτικά από υπαλλήλους του Πυροσβεστικού Σώματος. Μετά από την περάτωση της εκπαίδευσης και αφού πιστοποιηθεί από τους εκπαιδευτές τους η διαγωγή τους και η ικανότητά τους, οι εκπαιδευθέντες εφοδιάζονται με ειδική κάρτα, που βεβαιώνει την ιδιότητά τους, και αναλαμβάνουν τα καθήκοντά τους...».

Αρκετές ομάδες έχουν ένα πολύ καλό επίπεδο εκπαίδευσης, το οποίο έχουν αποκτήσει λόγω δικού τους ενδιαφέροντος και θέλησης. Διαθέτουν εκπαιδευτικά προγράμματα και εγχειρίδια, τα οποία δεν βασίζονται μόνο στα πρότυπα του Π.Σ., αλλά και σε αντίστοιχα ευρωπαϊκά και διεθνή. Εκτελούν πολλές ώρες θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης σε θέματα που αφορούν τη δασοπροστασία και την καταστολή δασικών πυρκαγιών, αλλά και σε εξειδικευμένα αντικείμενα της πυροσβεστικής τέχνης. Αυτές οι ομάδες, συνήθως, διατηρούν καλές και πολυετείς σχέσεις συνεργασίας με το Π.Σ. και έχουν πείρα στο χώρο. Πολλές άλλες ομάδες περιορίζονται στις γνώσεις που έχουν αποκτήσει εμπειρικά. Οι **νεοϊδρυθείσες ομάδες**, ενώ θεωρούν την εκπαίδευση απαραίτητη, δεν γνωρίζουν από πού και πώς να την αποκτήσουν.

Σε γενικές γραμμές, διαπιστώνεται πως η έλλειψη ενός ενιαίου πλαισίου εκπαίδευσης καθιστά εξαιρετικά δύσκολη τη συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων. Καθώς δεν υπάρχει κοινό πρότυπο υπό το οποίο ενεργεί ο κάθε φορέας σε περίπτωση πυρκαγιάς, δυσχεραίνεται το έργο της δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης γενικότερα αλλά και ο συντονισμός των δυνάμεων ειδικότερα.

Ο νόμος 3013/2002 προβλέπει την εκπαίδευση των εθελοντών της ΓΓΠΠ, αλλά η εφαρμογή του σχετικού νομοθετικού πλαισίου προχωρεί με πολύ αργούς ρυθμούς¹⁰. Αποτέλεσμα αυτής της αργής εφαρμογής είναι τόσο η ελλιπής εκπαίδευση των περισσότερων εθελοντών όσο και η αδυναμία πιστοποίησης της όποιας εκπαίδευσης, την οποία ορισμένοι από αυτούς λαμβάνουν με δική τους πρωτοβουλία. Το τελευταίο αυτό σημείο σχετίζεται σαφώς και με τα όσα περιγράφηκαν στην προηγούμενη ενότητα. Αν και υπάρχουν ορισμένες συγκεκριμένες εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες¹¹, αυτές δεν είναι συστηματικές και δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις πάγιες ανάγκες εκπαίδευσης εξειδικευμένων ομάδων.

Η παρουσία δομημένης μορφής εκπαίδευσης είναι απαραίτητη και για τους **εθελοντές πυροσβέστες**, ώστε να μπορούν να επιτελέσουν επαρκώς το έργο τους. Ο νόμος 1951/1991 υποχρεώνει τους εθελοντές να παρακολουθήσουν 72 ώρες εκπαίδευσης στη βασική θεωρία και πρακτική της πυροσβεστικής τέχνης, προκειμένου να αποκτήσουν την ειδική κάρτα του εθελοντή πυροσβέστη. Η πραγματικότητα είναι πως, συνήθως, αυτές οι 72 ώρες εκπαίδευσης αποτελούνται από εννέα οκτάωρες βάρδιες σε υπηρεσία τηλεφωνείου¹². Με τον τρόπο αυτό, ωστόσο, περιθωριοποιούνται οι εθελοντές και αποφεύγεται η ανάληψη ευθύνης από τους επαγγελματίες για τη διαχείρισή τους.

Οι λόγοι της μη ύπαρξης ουσιαστικής εκπαιδευτικής διαδικασίας για τους εθελοντές πυροσβέστες είναι πολλοί: α. Πολλοί εθελοντές δεν ενδιαφέρονται να εκπαιδευτούν, β. δεν γίνεται να εκπαιδεύονται ξεχωριστά από τη βάρδια, όταν και εφόσον προσέλθουν για υπηρεσία, διότι ο εκάστοτε εκπαιδευτής καλύπτει συνεχώς τα ίδια θέματα και οι εθελοντές δεν εξελίσσονται, γ. ο χρόνος που μπορεί να αφιερώσει ένας εκπαιδευτής της βάρδιας σε μεγάλους πυροσβεστικούς σταθμούς είναι περιορισμένος, καθώς τακτικά καλείται να αντιμετωπίσει περιστατικά και, δ. υπάρχει σε κάποιες περιπτώσεις μια γενικότερη προκατάληψη και καχυποψία για τους εθελοντές και τα κίνητρα της προσφοράς τους, η οποία οδηγεί στην εκ των προτέρων μη αξιοποίησή τους. Κύρια διαπίστωση είναι ότι ο εθελοντής, αν ενδιαφέρεται να εκπαιδευτεί, θα πρέπει να μεριμνήσει γι' αυτό μόνος του (κάτι που πρακτικά δεν συμβαίνει συχνά).

Το αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι αλυσιτελές και επικίνδυνο. Καθιστά τους εθελοντές λιγότερο αποτελεσματικούς, δυσκολεύει την ένταξή τους στις επιχειρήσεις και τον ορθό συντονισμό τους, ενώ, εντέλει, θέτει αυτούς, τους συναδέλφους τους (επαγγελματίες και εθελοντές) και τους πολίτες σε κίνδυνο.

Αυτή η κατάσταση, όπως διαπιστώθηκε, δεν είναι αποκλειστική. Υπάρχουν και κάποιες περιπτώσεις εθελοντών οι οποίοι αξιοποιούνται, αφού έχουν ακολουθήσει σταθερά μια βάρδια, έχουν δουλέψει από κοινού

---

¹⁰ Για παράδειγμα, η ίδρυση του Επιστημονικού και Ερευνητικού Κέντρου Πολιτικής Προστασίας.

¹¹ Για παράδειγμα, το τριετές, χρηματοδοτούμενο από το ελληνικό δημόσιο, πρόγραμμα «Προστατεύω τον Εαυτό μου και τους Άλλους» (ΠΡΟ.Τ.Ε.Κ.Τ.Α.), το οποίο οργανώθηκε από τη Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας.

¹² Το τηλεφωνείο αποτελεί ένα πόστο που συχνά συμπεριλαμβάνεται στις αρμοδιότητες των εθελοντών, αφού κάποιος έχει αποκτήσει την ιδιότητα του εθελοντή πυροσβέστη. Είναι ακόμη ένας τρόπος για να τον περιθωριοποιήσει από τους επαγγελματίες και μια συνηθισμένη τακτική αποφυγής για την ανάληψη της ευθύνης του.

με επαγγελματίες σε περιστατικά και έχουν δημιουργήσει καλές σχέσεις (εμπιστοσύνης) με το μόνιμο προσωπικό. Η διαδικασία της άτυπης αυτής αξιολόγησης είναι πολύ δύσκολη, χρονοβόρα και υποκειμενική. Επιπλέον, επειδή οι υπάλληλοι του Π.Σ., και ειδικά οι αξιωματικοί, συχνά μετακινούνται, οι προσπάθειες των εθελοντών να ενσωματωθούν σε μια βάρδια πρέπει να ανακυκλώνονται με τον ερχομό νέου μόνιμου προσωπικού.

4.4 Ασφαλιστική κάλυψη

- Βάσει της παραγράφου 5β του άρθρου 14 του νόμου 3013/2002, προβλέπεται ασφαλιστική κάλυψη για τους εθελοντές που είναι ενταγμένοι στο μητρώο της ΓΓΠΠ σε περίπτωση τραυματισμού κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Παρ' όλα αυτά, δεν έχει εκδοθεί Κοινή Υπουργική Απόφαση η οποία να εξειδικεύει την παραπάνω πρόβλεψη, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει πρακτικό αντίκρισμα.
- Οι εθελοντές πυροσβέστες του Πυροσβεστικού Σώματος έχουν ασφαλιστική κάλυψη βάσει του άρθρου 9 του νόμου 1951/1991.

Καμία **εθελοντική ομάδα δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης** δεν διαθέτει κάποιας μορφής ασφαλιστική κάλυψη από το κράτος σε περίπτωση τραυματισμού, πλην των εθελοντών που δραστηριοποιούνται στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Σάμου¹³. Ούτε, επιπρόσθετα, καλύπτονται για αστική ευθύνη για ζημιές προς τρίτους. Ως αποτέλεσμα επιδεινώνονται τα προαναφερθέντα προβλήματα ένταξης των εθελοντών στις επιχειρήσεις δασοπυρόσβεσης και, κατά συνέπεια, η ουσιαστική αξιοποίησή τους, αφού υπάρχει πάντοτε η έντονη ανησυχία για τις συνέπειες μιας πιθανής πρόκλησης τραυματισμού ή υλικής ζημιάς.

Το άρθρο 9 του νόμου 1951/1991 προβλέπει την ασφαλιστική κάλυψη των **εθελοντών πυροσβεστών**: «Σε περίπτωση ατυχήματος, που θα συμβεί κατά την εκπλήρωση της αποστολής τους, οι εθελοντές πυροσβέστες καλύπτονται από το δικό τους ασφαλιστικό φορέα, το δε ατύχημα θεωρείται ότι έλαβε χώρα κατά την κύρια απασχόλησή τους... Με δαπάνη του Δημοσίου παρέχεται νοσοκομειακή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στους εθελοντές πυροσβέστες που είναι ανασφάλιστοι και νοσηλεύονται από αίτια που οφείλονται στην ενάσκηση των εθελοντικών τους καθηκόντων. Οι παραπάνω εθελοντές πυροσβέστες νοσηλεύονται στην ίδια θέση που νοσηλεύονται και οι επαγγελματίες πυροσβέστες¹⁴».

Μόνιμοι υπάλληλοι του Π.Σ. αλλά και εθελοντές θεωρούν τη νομοθεσία ανεπαρκή, διότι δεν διευκρινίζεται το εύρος της ασφαλιστικής κάλυψης για τους ανασφάλιστους εθελοντές. Για παράδειγμα, είναι ασαφές αν σε

¹³ Το Γραφείο Πολιτικής Προστασίας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Σάμου, αναγνωρίζοντας την κρισιμότητα του προβλήματος, έχει ασφαλίσει, μέσω μειοδοτικού διαγωνισμού, σε ιδιωτική εταιρεία περίπου 1.000 εθελοντές. Το πακέτο ασφάλισης περιλαμβάνει καλύψεις μερικής ή ολικής ανικανότητας και θανάτου.

¹⁴ Στον προϋπολογισμό εξόδων του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης εγγράφονται κατ' έτος πιστώσεις για την αντιμετώπιση των παραπάνω δαπανών.

περίπτωση απώλειας ζωής ενός εθελοντή ή σε σοβαρό τραυματισμό, που θα σήμαινε ολική ή μερική αναπηρία, θα αποζημιωνόταν αυτός ή η οικογένειά του.

4.5 Οικονομικοί πόροι και εξοπλισμός

Τα πάγια έξοδα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι εθελοντικές ομάδες αφορούν την προμήθεια εξοπλισμού (ομαδικού και ατομικού), την πληρωμή υπηρεσιών (τηλεφωνικό κέντρο, εξωτερικές εργασίες), τα πάγια έξοδα λειτουργίας (ενοίκιο στέγασης, λογαριασμοί), διάφορα διοικητικά έξοδα και αναλώσιμα. Για την αντιμετώπιση αυτών των εξόδων οι ομάδες λαμβάνουν ενισχύσεις από τη ΓΓΠΠ, τους ΟΤΑ, άλλους φορείς του ιδιωτικού τομέα και ιδιώτες. Υπάρχουν, βέβαια, και οι τακτικές συνδρομές των μελών, αλλά σπάνια επαρκούν να καλύψουν πάγια έξοδα. Πολλές φορές οι ενισχύσεις που λαμβάνονται δεν αφορούν χρήματα αλλά συνεισφορά σε είδος (εξοπλισμός και εγκαταστάσεις) ή σε υπηρεσίες (για παράδειγμα, επισκευές αυτοκινήτων).

Σε ό,τι αφορά τις ενισχύσεις από τη ΓΓΠΠ, αυτές μοιράζονται σε όλες τις ομάδες που είναι ενταγμένες στο μητρώο της υπό τη μορφή μίας **ετήσιας επιχορήγησης** σε αναγκαίο εξοπλισμό. Η επιχορήγηση είναι κυμαινόμενη και εξαρτάται από το μέγεθος της ομάδας και από κάποια άλλα κριτήρια, όπως το ποσό της επιχορήγησης του προηγούμενου έτους, καθώς και τη δράση της ομάδας. Ειδικότερα, το ύψος της επιχορήγησης ανά ομάδα εξαρτάται από το συνολικό πόσο που λαμβάνει η ΓΓΠΠ από το Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α.), καθώς και από το συνολικό αριθμό των ομάδων στις οποίες πρέπει αυτό το ποσό να μοιραστεί. Για άλλη μια φορά καθίσταται σαφές ότι η έλλειψη αξιολόγησης και η άκριτη ένταξη ομάδων στα μητρώα της ΓΓΠΠ δυσχεραίνουν και το θέμα της οικονομικής ενίσχυσης, καθώς αυξάνουν το συνολικό αριθμό ομάδων στις οποίες πρέπει να διαμοιράζονται οι αναγκαίοι πόροι. Οι πόροι που δίνονται από τους ΟΤΑ προέρχονται, επίσης, από το ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. και αφορούν την εν γένει ενίσχυση δράσεων πολιτικής προστασίας, μέρος της οποίας θεωρούνται και οι εθελοντικές ομάδες.

Σε ό,τι αφορά τους **εθελοντές πυροσβέστες** του Π.Σ., τυπικά ο ατομικός προστατευτικός εξοπλισμός θα έπρεπε να διατίθεται από την Πυροσβεστική Υπηρεσία. Όμως, η υπάρχουσα νομοθεσία προβλέπει την επιχορήγηση τέτοιου εξοπλισμού και τη συντήρηση των τοπικών εθελοντικών σταθμών/κλιμακίων από τους ΟΤΑ. Τα εθελοντικά κλιμάκια, υπό προϋποθέσεις, μπορούν να χρησιμοποιήσουν και κάποιους άλλους τρόπους εξεύρεσης πόρων, συστήνοντας ένα σύλλογο στο πλαίσιο της ΓΓΠΠ και εξασφαλίζοντας έτσι μια ετήσια επιχορήγηση σε αναγκαίο εξοπλισμό.

Σε γενικές γραμμές, διαπιστώθηκε πως υπάρχουν σοβαρά προβλήματα στη διαδικασία οικονομικής ενίσχυσης των εθελοντικών ομάδων από τη ΓΓΠΠ. Υπήρχαν αναφορές από ομάδες για πολυετή καθυστέρηση λήψης της ετήσιας επιχορήγησης¹⁵, προβλήματα στην αγορά συγκεκριμένου αναγκαίου εξοπλισμού και καθυστέρηση πληρωμών σε προμηθευτές. Ως αποτέλεσμα, πολλές εταιρείες που

---

¹⁵ Διαπιστώθηκε πως ειδικά στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αθηνών παρουσιάζονται καθυστερήσεις από 3 έως και 5 έτη για τη διάθεση υλικών.

εμπορεύονται εξειδικευμένο εξοπλισμό δεν επιθυμούν συνεργασία με ομάδες της ΓΓΠΠ και υπάρχει ευρύτερα καχυποψία.

Η συγκεκριμένη επιχορήγηση δεν προβλέπει την αγορά αναλώσιμων υλικών, έτσι αρκετές ομάδες δεν έχουν τρόπο να συντηρήσουν τα κινητά τους μέσα (οχήματα), τα οποία, συνήθως, είναι απαραίτητα για τη δράση τους. Γι' αυτό προσφεύγουν στην αναζήτηση δωρεών από ιδιώτες, εταιρείες και οργανισμούς, που πολλές φορές, ωστόσο, δεν επαρκούν, δεδομένου ότι ο μηχανολογικός εξοπλισμός χρειάζεται συχνή και απαιτητική συντήρηση.

Ειδικά στην περιφέρεια ο μηχανολογικός εξοπλισμός είναι συχνά μεγαλύτερος της τριακονταετίας, καταπονημένος και με σημαντικά προβλήματα. Επιπροσθέτως, επικρατεί και καχυποψία για την προσφορά δωρεών, η οποία εντοπίζεται, κυρίως, στη διαφάνεια των εθελοντικών ομάδων ως προς την αξιοποίησή τους, είτε σε χρηματική είτε σε υλική μορφή. Γενικά, διαπιστώθηκε πως αρκετές ομάδες είχαν άμεση ανάγκη από **βασικό** εξοπλισμό για τη λειτουργία τους.

Σημαντικά είναι και τα σχετικά ζητήματα που καταγράφονται στις σχέσεις των εθελοντικών ομάδων με τους ΟΤΑ. Έτσι, πολλές από τις ομάδες με άμεση σύνδεση στους ΟΤΑ δηλώνουν προβλήματα στην παραλαβή υλικοτεχνικού εξοπλισμού, υπογραμμίζοντας ότι, ενώ οι συγκεκριμένοι ΟΤΑ λαμβάνουν ετησίως χρήματα για δράσεις πολιτικής προστασίας, ελάχιστα ή και καθόλου δεν διατίθενται για αυτούς τους σκοπούς. Από την πλευρά τους οι εν λόγω ΟΤΑ δηλώνουν πως τα χρήματα που παίρνουν για τέτοιες δράσεις δεν επαρκούν για την κάλυψη πάγιων αναγκών πολιτικής προστασίας.

Τέλος, παρατηρείται ότι πολλοί ΟΤΑ δεν είναι επαρκώς ενημερωμένοι για το ρόλο τους στον τομέα της πολιτικής προστασίας, και ειδικά στη δασοπροστασία/δασοπυρόσβεση, ή δεν προτίθενται να αναλάβουν ενεργό ρόλο, θεωρώντας ότι το αντικείμενο αυτό είναι αρμοδιότητα κάποιου άλλου φορέα. Είναι χαρακτηριστικά πολύ μικρός ο αριθμός των ΟΤΑ που έχουν δημιουργήσει γραφεία πολιτικής προστασίας¹⁶.

Πέρα από τα αμιγώς οικονομικά θέματα, η προμήθεια του σωστού εξοπλισμού και η αποτελεσματικότητα των ομάδων επηρεάζονται και από σειρά διοικητικών εμποδίων¹⁷. Για παράδειγμα, υπάρχει μεγάλο πρόβλημα στην έκδοση πινακίδων κυκλοφορίας για οχήματα εθελοντικών ομάδων από το Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών, για τα οποία εκδίδει κυρίως πινακίδες Μηχανήματος Έργου (ΜΕ).¹⁸

---

¹⁶ Όπως προβλέπεται από το άρθρο 13 του νόμου 3013/2002.

¹⁷ Όταν το όχημα δεν φέρει κρατικές πινακίδες κυκλοφορίας, δεν υπάρχει έκπτωση ή απαλλαγή από τα τέλη κυκλοφορίας, ισχύουν απαγορεύσεις κυκλοφορίας στα αστικά κέντρα (αν είναι πετρελαιοκίνητο), υπάρχουν περιορισμοί στη χρήση του, πληρωμή διοδίων κ.λπ. Μεγάλο, επίσης, πρόβλημα παρατηρείται στον εκτελωνισμό και την ταξινόμηση οχημάτων που προμηθεύονται οι ομάδες από το εξωτερικό.

¹⁸ Ένα Μηχάνημα Έργου προϋποθέτει ότι ο οδηγός του κατέχει **δίπλωμα χειριστή**, το οποίο αποκτάται με τουλάχιστον δύο (2) χρόνια προϋπηρεσίας ως επαγγελματίας οδηγός, τα σχετικά ένσημα και γραπτές εξετάσεις.

Τέλος, το γεγονός πως ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων δεν προβλέπει την άμεση οικονομική ενίσχυση εθελοντικών ομάδων, πλην των πολιτιστικών και αθλητικών συλλογών¹⁹, δημιουργεί επιπρόσθετες δυσκολίες στην απόκτηση και αναβάθμιση υλικοτεχνικού εξοπλισμού και κάλυψης παγίων εξόδων για τους συλλόγους δασοπροστασίας/ δασοπυρόσβεσης με άμεση σύνδεση στους ΟΤΑ.

Στο επίπεδο των εθελοντών πυροσβεστών είναι χαρακτηριστικό ότι η πλειονότητα αυτών που διαθέτουν πλήρη προστατευτικό εξοπλισμό τον έχει προμηθευτεί με ίδια έξοδα (κόστος περίπου 1.000 ευρώ). Και πάλι, ωστόσο, αυτοί δεν αποτελούν παρά ένα πολύ μικρό μέρος του συνόλου των εθελοντών, η συντριπτική πλειονότητα των οποίων έχει σοβαρές ελλείψεις σε ατομικό προστατευτικό εξοπλισμό, με αποτέλεσμα τόσο την αύξηση του κινδύνου τραυματισμού όσο και την ύπαρξη σημαντικών αναστολών στην αξιοποίησή τους.

Ένα βασικό σχετικό πρόβλημα αφορά το γεγονός πως η υπάρχουσα νομοθεσία προβλέπει την επιχορήγηση τέτοιου εξοπλισμού στους εθελοντές πυροσβέστες από τους ΟΤΑ²⁰. Το ζήτημα είναι πως οι περισσότεροι ενεργοί εθελοντές πυροσβέστες του Π.Σ. εκτελούν εντεταλμένη μάχιμη υπηρεσία σε επαγγελματικούς πυροσβεστικούς σταθμούς, υπηρεσίες και κλιμάκια και όχι σε εθελοντικούς πυροσβεστικούς σταθμούς/ κλιμάκια, τα οποία χρηματοδοτούνται και συντηρούνται από τους ΟΤΑ. Βάσει του γεγονότος ότι το Π.Σ. δεν διαθέτει κονδύλια για τέτοιου είδους προμήθεια, θα πρέπει να αλλάξει ριζικά η νομοθεσία και να ανατεθεί η αρμοδιότητα της προμήθειας προστατευτικού εξοπλισμού για τους εθελοντές σε αυτό.

4.6 Κίνητρα και κριτήρια για την προσέλκυση εθελοντών

Για τους εθελοντές που εντάσσονται σε εθελοντικά σχήματα της ΓΓΠΠ ή σε αυτόνομες ομάδες δεν υπάρχουν συγκεκριμένα κίνητρα πλην αυτών της όποις ηθικής ανταμοιβής. Όσα άλλα κίνητρα μπορεί να προβλέπονται μέσα από το σχετικό νομικό καθεστώς (εκπαίδευση, ασφάλιση κ.λπ.) δεν έχουν πραγματική ισχύ και δεν εφαρμόζονται στην πράξη. Αυτή η κατάσταση λειτουργεί συχνά ως αντικίνητρο στην προσέλκυση εθελοντών, πόσο μάλλον σε περιοχές όπου ο εθελοντισμός δεν έχει αναπτυχθεί εν γένει.

Σε ό,τι αφορά τους εθελοντές πυροσβέστες, το μόνο ουσιαστικό κίνητρο συμμετοχής αφορά τη μοριοδότησή τους σε διαγωνισμούς προσλήψεων που προκηρύσσονται από το Π.Σ., παροχή η οποία αποτελεί κίνητρο μονάχα για όσους ενδιαφέρονται για μια σχετική επαγγελματική σταδιοδρομία. Κίνητρα τα οποία να αφορούν εν γένει τους πολίτες που ενδιαφέρονται απλώς να προσφέρουν δεν υφίστανται στην πράξη²¹.

---

¹⁹ Παράγραφος 1 του άρθρου 202 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (νόμος 3463/2006).

²⁰ Άρθρο 6 του νόμου 1951/1991.

²¹ Βάσει του άρθρου 8 του νόμου 1951/1991, προβλέπονται αρκετά κίνητρα, τα οποία όμως δεν έχουν πρακτική εφαρμογή. Η παράγραφος 3 του άρθρου 8 προέβλεπε έκπτωση στον ετήσιο φόρο εισοδήματος κατά 20%. Η σχετική ρήτρα καταργήθηκε με το νόμο 2065/1992.

Αναφορικά με τα κριτήρια ένταξης των εθελοντών πυροσβεστών, και αυτά είναι ανεπαρκέστατα, ενώ αναφέρονται και πολλά περιστατικά ακαταλληλότητας²². Πέραν των όσων επιχειρησιακών προβλημάτων προκύπτουν, παρατηρείται και το φαινόμενο εν δυνάμει ακατάλληλα στελέχη (με μοναδικό στόχο τη μονιμοποίηση) να μοριοδοτούνται για την ένταξή τους στους κόλπους του Π.Σ., χωρίς όμως να πληρούν ούτε τα πλέον βασικά κριτήρια που τίθενται από τις εκάστοτε προκηρύξεις προσλήψεων.

Σημειώνεται, επιπρόσθετα, ότι η βαθμολογική προαγωγή των εθελοντών πυροσβεστών²³ επίσης δεν ακολουθεί αξιοκρατικά κριτήρια. Επομένως, δεν συνεισφέρει στη σταδιακή αξιολόγηση της προσφοράς τους.

Από την άλλη πλευρά, σημαντικό είναι το γεγονός πως το παρόν νομικό πλαίσιο δεν έχει την ευελιξία να υποστηρίξει την ευρύτερη συμμετοχή των πολιτών στις τάξεις του Π.Σ. Δεν υπάρχει, δηλαδή, πρόβλεψη για τους ανθρώπους οι οποίοι επιθυμούν να προσφέρουν χωρίς να είναι στην πρώτη γραμμή, αλλά σε άλλους υποστηρικτικούς και οργανωτικούς ρόλους (όπως στελέχωση πυροφυλακίων, υπηρεσία τηλεφωνείου, διοικητική μέριμνα κ.ά.), οι οποίοι όμως είναι εξίσου σημαντικοί. Επιπλέον, αποκλείει την πιθανότητα αξιοποίησης εθελοντών εποχικής απασχόλησης, οι οποίοι θα μπορούσαν να ενεργοποιούνται μόνο στη διάρκεια των αντιπυρικών περιόδων.

---

²² Υπάρχουν πολλές αναφορές για εθελοντές που δεν εφαρμόζουν το υφιστάμενο ωράριο, δεν στελεχώνουν το πόστο που τους έχει ανατεθεί και δεν αναφέρουν υπηρεσιακά τις ενέργειές τους. Επίσης, γίνεται λόγος για εθελοντές με πολύ χαμηλό νοητικό επίπεδο, με ψυχολογικά προβλήματα, με ακατάλληλη σωματική διάπλαση, άτομα που ενδιαφέρονται μόνο για τη μοριοδότηση και όχι για την ουσία της συνεισφοράς σε εθελοντικό επίπεδο. Τέλος, για άτομα τα οποία διακατέχονται από φιλοδοξία, λόγω της εμφάνισης (στολή) και της εξουσίας που θεωρούν ότι διαθέτει η επιδιωκόμενη θέση.

²³ Βάσει του άρθρου 5 του Προεδρικού Διατάγματος 32/1992.

5. Προτάσεις για τη βελτίωση του θεσμού του εθελοντισμού

Στις προηγούμενες ενότητες παρουσιάστηκαν περιληπτικά τα σημαντικότερα προβλήματα που χαρακτηρίζουν τη λειτουργία του εθελοντισμού για τη δασοπροστασία στη χώρα μας. Η αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων απαιτεί αλλαγές σε πολλούς τομείς.

Στις παραγράφους που ακολουθούν συνοψίζονται οι σχετικές προτάσεις του WWF Ελλάς, έτσι όπως έχουν προκύψει από τη μελέτη της υπάρχουσας κατάστασης και τη σχετική εμπειρία της Οργάνωσης. Υπογραμμίζεται ότι οι προτάσεις αυτές συνδέονται με τη συνολική πρόταση του WWF Ελλάς για το σύστημα δασοπροστασίας της χώρας και θα πρέπει να αξιολογούνται σε συνάρτηση με αυτήν.

Για να υπάρξει ένα αξιόπιστο σύστημα διαχείρισης και αξιοποίησης του εθελοντικού δυναμικού πρέπει να επιλυθούν μια σειρά από προβλήματα που έχουν ήδη αναφερθεί²⁴, αλλά και να εφαρμοστούν νέες πρακτικές. Είναι απαραίτητη η βελτίωση της κατάστασης των εμπλεκόμενων εθελοντικών ομάδων δασοπροστασίας/ δασοπυρόσβεσης και των εθελοντών πυροσβεστών του Π.Σ. σε θέματα όπως η εκπαίδευση, η λειτουργία και η αξιοποίησή τους, αλλά και ο καλύτερος συντονισμός όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Πολύ σημαντικό στοιχείο, το οποίο θα βελτιώσει αισθητά τη λειτουργία του εθελοντισμού, είναι η πλήρης διασάφηση του ζητήματος συντονισμού των εθελοντικών ομάδων. Θεωρείται ότι ένα επιτυχημένο μοντέλο συντονισμού θα πρέπει να προσβλέπει σε ένα μόνο φορέα (στη συγκεκριμένη περίπτωση το Π.Σ.) ως συντονιστή. Οι διαδικασίες βελτίωσης του θεσμού του εθελοντισμού τόσο από πλευράς της φυσικής όσο και της πολιτικής ηγεσίας κινούνται με πολύ αργούς ρυθμούς, ενώ πολλές φορές χωρίς την ενεργό συμμετοχή των ίδιων των εθελοντών ή των συλλογικών τους φορέων (χωρίς, βέβαια, να παραβλέπεται και το μερίδιο ευθύνης των ίδιων των εθελοντών).

Τα μέτρα που προτείνει το WWF Ελλάς αφορούν οριζόντιες αλλά και κάθετες παρεμβάσεις, που θα αποτελέσουν τη βάση βελτίωσης του θεσμού τόσο στο πλαίσιο της ΓΓΠΠ όσο και στο πλαίσιο του Π.Σ. Αναγκαία είναι και η σχετική πολιτική βούληση, το γνήσιο ενδιαφέρον αλλά και η χρηματοδότηση, όπου χρειάζεται.

Τα μέτρα αυτά αφορούν όλες τις κατηγορίες εθελοντών και μπορούν με ελάχιστες προσαρμογές να εφαρμοστούν σε όλα τα επίπεδα.

---

²⁴ Βλ. κεφάλαιο 4.

Αναγκαία μέτρα για τη βελτίωση του θεσμού του εθελοντισμού

Αναβάθμιση του συστήματος καταγραφής και αξιολόγησης των εθελοντικών ομάδων από τη ΓΓΠΠ. Η διαδικασία καταγραφής και αξιολόγησης θα πρέπει να βασίζεται σε ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια.

Άμεση επίλυση των νομικών κωλυμάτων που αφορούν την εκπαίδευση, πιστοποίηση και ασφάλιση των εθελοντών της ΓΓΠΠ.

Θεσμοθέτηση ενιαίου πλαισίου εκπαίδευσης, η οποία θα πιστοποιείται από τους αντίστοιχους αρμόδιους φορείς – Ενεργοποίηση του Ειδικού Κέντρου Εκπαίδευσης της ΓΓΠΠ.

Εφαρμογή ενιαίου συστήματος συντονισμού, το οποίο θα υπάγεται στο Π.Σ.

Άμεση επίλυση των νομικών θεμάτων που αφορούν τη Σχολή Επιμόρφωσης του Πυροσβεστικού Σώματος και την εκπαίδευση εθελοντών σε αυτήν σε περιφερειακό επίπεδο.

Σαφή και αξιοκρατικά κριτήρια για την ένταξη εθελοντών στις τάξεις του Π.Σ.

Εφαρμογή δίκαιου και αξιοκρατικού συστήματος αξιολόγησης των εθελοντών του Π.Σ.

Αναθεώρηση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου που αφορά τους εθελοντές του Π.Σ. και σαφής εφαρμογή των προβλεπόμενων ρητρών.

Εφαρμογή ικανών κινήτρων για την προσέλκυση των εθελοντών.

Επιμόρφωση του μόνιμου προσωπικού –μέσω των σχολών πυροσβεστών, αρχιπυροσβεστών και αξιωματικών– για το θεσμό του εθελοντή πυροσβέστη.

Ενεργοποίηση συγκεκριμένων ομάδων πολιτών στο έργο της δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης.

Ένταξη και αξιοποίηση του εθελοντικού δυναμικού στο ευρύτερο πλαίσιο και το σχεδιασμό δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης της χώρας.

5.1 Βελτίωση της λειτουργίας του συστήματος του εθελοντισμού στο πλαίσιο της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και του Πυροσβεστικού Σώματος

5.1.1 Αναβάθμιση του συστήματος καταγραφής και αξιολόγησης

Είναι σίγουρο ότι το παρόν σύστημα εγγραφής και παρακολούθησης των εθελοντικών ομάδων δεν είναι αξιόπιστο, καθώς μια ομάδα θεωρείται εγγεγραμμένη στο μητρώο της ΓΓΠΠ έχοντας καταθέσει ουσιαστικά μια απλή αίτηση. Κρίνεται απαραίτητη η δημιουργία συγκεκριμένου συστήματος καταγραφής και αξιολόγησης των εθελοντικών ομάδων από τη ΓΓΠΠ, το οποίο θα βασίζεται σε συγκεκριμένα ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια.

Βασικός στόχος αυτού του συστήματος θα πρέπει να είναι η δημιουργία κλίματος διαρκούς συνεργασίας από την πλευρά της ΓΓΠΠ. Η **δράση** που δηλώνουν οι ομάδες πρέπει να είναι καταγεγραμμένη και από κρατικούς φορείς με τους οποίους συνεργάζονται, όπως το Π.Σ., τις δασικές υπηρεσίες ή τις τοπικές αρχές πολιτικής προστασίας. Επίσης, είναι αναγκαία και η άμεση επιτόπια επαφή στελεχών της ΓΓΠΠ με εκπροσώπους των ομάδων.

Πλαίσιο 1: Σύστημα αξιολόγησης εθελοντικών ομάδων ΓΓΠΠ

<i>Κριτήρια αξιολόγησης</i>	<i>Τρόποι αξιολόγησης</i>	<i>Μέτρα</i>
Ετήσια δράση	Δομημένα ερωτηματολόγια	Κατηγοριοποίηση
Εκπαίδευση	Ετήσιες συναντήσεις ανά νομό	Ετήσια αξιολόγηση
Τύπος δράσης (πυροφύλαξη, κατάσβεση, περιφρούρηση, αστικά συμβάντα)	Επιτόπιες επισκέψεις και συζητήσεις	Ανανέωση βάσης δεδομένων ΓΓΠΠ
Δασοπροστασία ως κύρια ή δευτερεύουσα δραστηριότητα	Καταγραφή συμβάντων από το Π.Σ.	Διαβάθμιση ενίσχυσης προς ομάδες ανάλογα με το έργο τους
Υπάρχουσες υποδομές, εξοπλισμός και ανθρώπινο δυναμικό		

Ταυτόχρονα με την αξιολόγηση είναι απαραίτητο να κατηγοριοποιούνται οι εθελοντικές ομάδες στη βάση του αντικειμένου δράσης τους, έτσι ώστε να είναι επιχειρησιακά αποτελεσματικότερη η αξιοποίησή τους. Στη βάση της κατηγοριοποίησης και της αξιολόγησης των ομάδων θα πρέπει να αναδιαρθρωθεί το σχετικό μητρώο της ΓΓΠΠ, το οποίο και θα πρέπει να αποτελεί ένα πραγματικό επιχειρησιακό εργαλείο. Σε αυτή την κατεύθυνση είναι απαραίτητη και η συνεχής (τουλάχιστον ετήσια) αναθεώρησή του.

Εξίσου κομβική είναι και η συνεχής αξιολόγηση των εθελοντών του Π.Σ. με συγκεκριμένα κριτήρια και διαφανείς διαδικασίες. Από αυτή την αξιολόγηση θα πρέπει να εξαρτάται η αρχική εισδοχή των εθελοντών, η παραμονή τους στο Π.Σ. αλλά και η βαθμολογική τους εξέλιξη.

Τα **κριτήρια επιλογής** εθελοντών πυροσβεστών στο Πυροσβεστικό Σώμα μπορεί να είναι τα ακόλουθα:

1. Καλή φυσική και σωματική κατάσταση, η οποία θα πιστοποιείται από αρμόδιες επιτροπές.
2. Καλή ψυχολογική κατάσταση.
3. Πρακτικές δοκιμασίες (σε αντικείμενα της πυροσβεστικής τέχνης και της χρήσης εξοπλισμού).
4. Δοκιμαστική περίοδος ενός έτους, κατά την οποία οι υποψήφιοι θα ονομάζονται «δόκιμοι εθελοντές πυροσβέστες».
5. Δύο ετήσιες σειρές επιλογής και εισαγωγής εθελοντών.
6. Συμμετοχή της κατά τόπου ένωσης εθελοντών πυροσβεστών στη διαδικασία επιλογής.

Ένα σύστημα εθελοντισμού δεν μπορεί να βασίζεται μόνο στην παροχή διευκολύνσεων και δικαιωμάτων, αλλά θα πρέπει να περιλαμβάνει και συγκεκριμένες **υποχρεώσεις** των εθελοντών που λειτουργούν στις τάξεις του Π.Σ.:

1. Εκτέλεση συγκεκριμένων υπηρεσιών.
2. Πειθαρχικές και ποινικές κυρώσεις στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους.
3. Υποχρεωτική παρακολούθηση εκπαιδευτικών σεμιναρίων, που θα αφορούν αντικείμενα της πυροσβεστικής τέχνης και θα πραγματοποιούνται σε εύλογο χρονικό διάστημα (1 έως 2 έτη) από την απόκτηση της ιδιότητας του εθελοντή πυροσβέστη.
4. Υποχρεωτική παρακολούθηση εκπαιδευτικών σεμιναρίων, ώστε να προαχθούν οι εθελοντές στους βαθμούς του Αρχιπυροσβέστη και του Πυρονόμου.

Τα παραπάνω είναι απαραίτητα ώστε να κριθούν οι εθελοντές κατάλληλοι για την **επιχειρησιακή** συμμετοχή τους τόσο στη δασοπυρόσβεση όσο και στις ευρύτερες δράσεις του Π.Σ. Απαραίτητη κρίνεται, επίσης, η ευελιξία του νομοθετικού πλαισίου που αφορά τους εθελοντές, προκειμένου να υπάρχει πρόβλεψη και για εκείνους τους πολίτες που θέλουν να προσφέρουν στις τάξεις του Π.Σ. αλλά σε υποστηρικτικούς και οργανωτικούς ρόλους. Επιπροσθέτως, η πιθανότητα της εποχικής ενασχόλησης εθελοντών στο Π.Σ. κατά τις αντιπυρικές περιόδους θα ενισχύσει αισθητά την οργανική του δύναμη στην αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών. Αυτοί οι εθελοντές θα μπορούν να ονομάζονται «εθελοντές δασοπυροσβέστες του Π.Σ.».

Και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις, τα κίνητρα και τα κριτήρια ένταξης αυτών των ομάδων πολιτών θα πρέπει να είναι ανάλογα του ρόλου και της δράσης τους. Για παράδειγμα, ένας εθελοντής δασοπυροσβέστης εποχικής απασχόλησης είναι σαφές πως δεν θα πρέπει να απολαμβάνει των ίδιων κινήτρων με τους εθελοντές πυροσβέστες που απασχολούνται όλο το χρόνο, ενώ η εκπαίδευσή τους θα πρέπει να επικεντρώνεται σε θέματα δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης. Σε γενικές γραμμές, κρίνεται πως ένα πιο ευέλικτο πλαίσιο εθελοντισμού θα ενισχύσει ευρύτερα το θεσμό στους κόλπους του Π.Σ., ενώ παράλληλα θα αυξήσει σημαντικά το ανθρωπινό δυναμικό του σε πολλαπλούς τομείς δράσης και οργάνωσης.

Απαραίτητη θεωρείται, επίσης, η επιμόρφωση όλων των μόνιμων πυροσβεστικών υπαλλήλων για το θεσμό του εθελοντή πυροσβέστη και για το νομοθετικό πλαίσιο που τον διέπει. Αυτό θα πρέπει να γίνεται μέσω των σχολών πυροσβεστών, αρχιπυροσβεστών και αξιωματικών του Π.Σ., έχοντας βασικό σκοπό την ορθολογική αξιοποίηση και αντιμετώπιση των εθελοντών από το μόνιμο προσωπικό.

5.1.2 Χρηματοδότηση εθελοντικών ομάδων και προμήθεια εξοπλισμού

Η αποτελεσματική λειτουργία του εθελοντισμού δεν μπορεί να νοείται χωρίς τη διάθεση των απαραίτητων οικονομικών πόρων από μέρους της Πολιτείας. Οι πόροι αυτοί είναι απαραίτητοι τόσο για να εξασφαλίζεται ότι οι εθελοντές έχουν τα μέσα να επιτελούν ορθά και με ασφάλεια το έργο τους, όσο και για να παύσει η στρεβλή κατάσταση κατά την οποία οι άνθρωποι που προσφέρουν εθελοντικό έργο, καλούνται παράλληλα να το υποστηρίξουν και με δικούς τους οικονομικούς πόρους.

Η χρηματοδότηση των ομάδων μπορεί να θεωρείται επαρκής όταν είναι ικανή να καλύψει τουλάχιστον τα ακόλουθα:

1. Προμήθεια και συντήρηση ατομικού προστατευτικού εξοπλισμού.
2. Προμήθεια και συντήρηση εποπτικών μέσων, πυροσβεστικού εξοπλισμού και οχημάτων.
3. Έξοδα κίνησης οχημάτων, αναλώσιμων λειτουργίας και παγίων εξόδων λειτουργίας επιχειρησιακής βάσης.

Δεν θα πρέπει να θεωρείται απαραίτητο να καλύπτονται τα παραπάνω απευθείας και άμεσα από τις ενισχύσεις της ΓΓΠΠ, καθώς προς αυτή την κατεύθυνση μπορούν εξίσου να αξιοποιηθούν πόροι των ΟΤΑ, άλλων υπουργείων και υπηρεσιών και κοινοτικών προγραμμάτων, αλλά επίσης και πόροι που προέρχονται από προσφορές ιδιωτών. Αυτό που είναι απαραίτητο, παρ' όλα αυτά, είναι η ΓΓΠΠ να εξασφαλίζει ότι οι ομάδες που είναι ενταγμένες στο μητρώο της έχουν διαρκώς την ικανότητα να καλύπτουν τις παραπάνω ανάγκες, καθώς και ότι λαμβάνουν τις όποιες ενισχύσεις έγκαιρα και, σε κάθε περίπτωση, πριν από την έναρξη της αντιπυρικής περιόδου.

Προς αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει, παράλληλα προς το μητρώο, η ΓΓΠΠ να διατηρεί συγκεκριμένο αρχείο στο οποίο θα καταγράφονται οι ανάγκες της κάθε ενταγμένης ομάδας και το ποσοστό κάλυψής τους σε πραγματικό χρόνο. Το αρχείο αυτό θα πρέπει να χρησιμοποιείται για την παρακολούθηση των αναγκών, την ορθολογικότερη διανομή των διαθέσιμων πόρων, αλλά και την παροχή πληροφοριών και τη διατύπωση προτάσεων προς τους ιδιώτες χορηγούς. Είναι σαφές ότι ένα τέτοιο σύστημα πρέπει αφενός να είναι απόλυτα διαφανές και αφετέρου άρρηκτα συνδεδεμένο με την προαναφερθείσα διαδικασία αξιολόγησης.

Θα πρέπει, επίσης, να εξετασθεί μια σειρά έμμεσων ενισχύσεων προς τις ομάδες (όπως, για παράδειγμα, η ατέλεια στην αγορά και τη χρήση οχημάτων και εξοπλισμού), οι οποίες και μπορούν να προσφέρουν ένα επιπλέον σημαντικό βοήθημα. Το ίδιο ισχύει και για την ανάγκη αναθεώρησης της δυνατότητας των ΟΤΑ να πραγματοποιούν άμεσες οικονομικές ενισχύσεις σε εθελοντικές ομάδες.

Τα εθελοντικά πυροσβεστικά κλιμάκια, σύμφωνα με το υπάρχον νομικό καθεστώς, ενισχύονται κυρίως με πόρους των ΟΤΑ. Αυτό σημαίνει πως στον ετήσιο προϋπολογισμό τους πρέπει να υπάρχει μέρημα για την **επαρκή** κάλυψη των παραπάνω σταθμών/κλιμακίων²⁵, χωρίς, βέβαια, να αποκλείεται η πιθανότητα το Π.Σ. να μπορεί να αναλάβει να καλύψει κάποιες από τις ανάγκες σε μέσα ατομικής προστασίας, υλικά πυρόσβεσης, καύσιμα και συντήρηση των πυροσβεστικών οχημάτων. Ο συντονισμός και η επιχειρησιακή λειτουργία ανήκουν **αποκλειστικά** στο Π.Σ., το οποίο, άλλωστε, είναι και θεσμικά υπεύθυνο για το συντονισμό τους.

5.1.3 Τοπικά σχέδια δράσης έκτακτων αναγκών

Για να μεγιστοποιηθεί η αξιοποίηση των εθελοντικών δυνάμεων, η ιεραρχική δομή και η κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων πρέπει να είναι ξεκάθαρη και σαφής.

Οι εθελοντικές ομάδες θα πρέπει να προετοιμάζουν **σχέδια δράσης έκτακτων αναγκών**, τα οποία θα καταθέτουν στο Π.Σ. και στη ΓΓΠΠ, δηλώνοντας τα διαθέσιμα μέσα δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης (πυροσβεστικά οχήματα, υδροφόρες, εθελοντές, εξοπλισμός κ.λπ.), καθώς και το γεωγραφικό τομέα δράσης στον οποίο τα διαθέτουν. Με αυτά τα σχέδια δράσης θα μπορεί το Π.Σ. να κάνει καλύτερο στρατηγικό σχεδιασμό και κατανομή των δυνάμεων κατά τις αντιπυρικές περιόδους.

---

²⁵ Όπως προβλέπεται, εξάλλου, από το άρθρο 6 του νόμου 1951/1991.

5.2 Νέες θεσμικές παρεμβάσεις και πλήρης εφαρμογή του υπάρχοντος νομικού πλαισίου

5.2.1 Λειτουργία κέντρου εκπαίδευσης της ΓΓΠΠ

Η ενεργοποίηση του **Επιστημονικού και Ερευνητικού Κέντρου** Πολιτικής Προστασίας²⁶, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Εκπαίδευσης της ΓΓΠΠ, θα μπορούσε να συμβάλει στην εκπαίδευση στελεχών της Δημόσιας Διοίκησης, τα οποία αναλαμβάνουν ανάλογες θέσεις σε κάθε επίπεδο, αλλά και εθελοντών. Κρίνεται απαραίτητο να προβλεφθεί στο διοικητικό συμβούλιο του Κέντρου η συμμετοχή έμπειρων στελεχών του Π.Σ., της Δασικής Υπηρεσίας ή άλλων υπηρεσιών που ασχολούνται με θέματα πολιτικής προστασίας. Έτσι, θα υπάρχει μια ευρύτερη και πιο ειδική αντίληψη στα θέματα αυτά.

5.2.2 Θεσμοθέτηση ασφάλισης και αποζημίωσης εθελοντών

Το θέμα της ασφάλισης των εθελοντών είναι σίγουρα το πιο περίπλοκο και χρήζει ειδικής προσοχής. Απαραίτητη προϋπόθεση ενός συστήματος ασφάλισης είναι ένα επαρκές και πιστοποιημένο σύστημα εκπαίδευσης, ανάλογα με τη δραστηριότητα και τη λειτουργία της κάθε ομάδας²⁷.

Για τις εθελοντικές ομάδες ο **νόμος 3013/2002** προβλέπει την έκδοση Κοινής Υπουργικής Απόφασης, η οποία θα θεσπίσει ειδικές προβλέψεις για το ζήτημα αυτό. Θα πρέπει με δημόσια δαπάνη οι εθελοντές να είναι επαρκώς καλυμμένοι (ιατροφαρμακευτικά, νοσηλευτικά, με όλες τις απαραίτητες αποζημιώσεις και, βέβαια, με αστική ευθύνη για ζημιές προς τρίτους) για όλες τις δράσεις που συμμετέχουν. Θα μπορούσε απλούστατα να εφαρμοστεί ο παρεμφερής νόμος που προβλέπει την ασφαλιστική κάλυψη των εθελοντών του Π.Σ. και για τους εθελοντές που δραστηριοποιούνται στο πλαίσιο της ΓΓΠΠ, εφόσον υφίσταται ήδη ως παράδειγμα.

Παράλληλα, πρέπει να αναθεωρηθεί και να διευρυνθεί το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο προβλέπει την ασφαλιστική κάλυψη των ανασφάλιστων εθελοντών πυροσβεστών του Π.Σ.²⁸ Για τους εθελοντές πυροσβέστες, επειδή δραστηριοποιούνται κατά βάση στο ευρύτερο φάσμα του πυροσβεστικού έργου και εκτελούν υπηρεσία όλο το χρόνο, χρειάζεται αναλυτικότερη περιγραφή των ασφαλιστικών παροχών. Μπορούν να προβλεφθούν ρήτρες, όπως η αποζημίωση των ίδιων των εθελοντών ή των οικογενειών τους σε περίπτωση σοβαρού τραυματισμού ή και θανάτου, η ευρεία ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη, η μέριμνα για την αποκατάσταση σωματικών βλαβών.

---

²⁶ Προβλέπεται από το Προεδρικό Διάταγμα 338/2003 (ΦΕΚ 292Α/18-12-2003), «Σύσταση Επιστημονικού και Ερευνητικού Κέντρου Πολιτικής Προστασίας».

²⁷ Βλ. κεφάλαιο 3.

²⁸ Παράγραφος 2, άρθρο 9 του νόμου 1951/1991.

Πλαίσιο 2: Ασφάλιση εθελοντών

Ασφάλιση εθελοντών: το αυστραλιανό μοντέλο²⁹

Η Αυστραλία είναι μια χώρα η οποία κάθε χρόνο δοκιμάζεται σκληρά από δασικές πυρκαγιές και ταυτόχρονα έχει μεγάλο αριθμό εθελοντών. Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει τους υπεύθυνους στη θέσπιση ειδικών μέτρων για το εθελοντικό προσωπικό:

- Υπάρχει δημόσιος φορέας (NSW Treasury Managed Fund) που ασφαρίζει όσους συμμετέχουν στη δασοπυρόσβεση, βάσει σχετικού νόμου (πυροσβέστες, αστυνομικούς, υπαλλήλους των δήμων, υπαλλήλους δασικών υπηρεσιών και φορέων διαχείρισης κ.λπ.). Η ασφάλιση αφορά δικές τους βλάβες αλλά και βλάβες σε βάρος τρίτων (καταστροφή περιουσίας, τραυματισμοί).
- Πυροσβέστες και εθελοντές καλύπτονται έναντι τρίτων σε περίπτωση που:
  1. προκληθεί τραυματισμός σε πολίτη κατά την εκκένωση, 2. πρέπει να εκχερσωθεί ιδιωτική περιουσία και 3. πρέπει να παραβιαστεί ιδιωτικός χώρος ή περιουσία κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.
- Προσωπικό και εθελοντές αποζημιώνονται με τους ακόλουθους τρόπους: 1. αν δεν είναι ικανοί προς εργασία έπειτα από τραυματισμό, με όλο το ποσό (εισόδημα) που χάνουν, 2. αν δεν μπορούν να εργαστούν μερικώς, καλύπτεται το απολεσθέν εισόδημα, ενώ υπάρχει μέριμνα και για τους ελεύθερους επαγγελματίες, 3. με πλήρη φαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη, 4. με αποκατάσταση τραυματισμών, 5. με αποζημίωση συγγενών ή νόμιμων κληρονόμων σε περίπτωση θανάτου, 6. με αποζημίωση για την καταστροφή ιδιωτικής τους περιουσίας (εξοπλισμού, οχημάτων κ.λπ.) που πιθανόν να χρησιμοποίησαν για την πυρόσβεση.

5.2.3 Εκπαίδευση

Το ισχύον νομικό καθεστώς³⁰ προβλέπει την εκπαίδευση και πιστοποίηση των εθελοντών πυροσβεστών, των εθελοντικών ομάδων και των άλλων φορέων στη Σχολή Επιμόρφωσης της Πυροσβεστικής Ακαδημίας από αξιωματικούς του Π.Σ., αν και εκκρεμεί η έκδοση της σχετικής Κοινής Υπουργικής Απόφασης. Επομένως, οι

²⁹ http://www.rfs.nsw.gov.au/file_system/attachments/State08/Attachment_20050526_4D755D8B.pdf

³⁰ Άρθρο 2 του Προεδρικού Διατάγματος 118/2005 «Ρύθμιση Θεμάτων Πυροσβεστικού Σώματος, Πυροσβεστικής Σχολής και πυροσβεστών εποχικής απασχόλησης». Επίσης, άρθρο 12 του νόμου 3511/2006 «Περί της αναδιοργάνωσης του Πυροσβεστικού Σώματος».

εθελοντικές ομάδες και οι εθελοντές του Π.Σ. θα μπορούν να εκπαιδεύονται από τις επίσημες δομές του Σώματος.

Χρειάζεται ένα συγκεκριμένο πλαίσιο εκπαίδευσης, το οποίο να είναι πιστοποιημένο και εξειδικευμένο ανά κατηγορίες δράσης, να υπόκειται σε αξιολόγηση και να θέτει ως ύψιστη προτεραιότητα το πνεύμα συνεργασίας. Παράμετροι που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι: 1. το αντικείμενο εκπαίδευσης, 2. η διαφορετικότητα των εμπλεκόμενων φορέων στο αντικείμενο δράσης, 3. το υλικό εκπαίδευσης, με συνεργασία φορέων και ειδικών επιστημόνων.

Αν και η περίπτωση εκπαίδευσης στις Πυροσβεστικές Σχολές είναι σχετικά εφικτή στις μεγάλες πόλεις (Αθήνα, Θεσσαλονίκη), το πρόβλημα είναι να βρεθεί μια εναλλακτική λύση για τις ομάδες της περιφέρειας. Τέτοια θα ήταν να υπάρχει μέριμνα, ώστε να εκπαιδεύονται οι εθελοντές, θεωρητικά και πρακτικά, στις τοπικές Περιφερειακές Διοικήσεις του Π.Σ. από ειδικευμένους στη δασοπυρόσβεση αξιωματικούς/ υπαξιωματικούς, οι οποίοι θα δεσμεύονται από την υπηρεσία τους για αυτόν το σκοπό ή θα ανήκουν σε ένα νεοϊδρυθέντα κλάδο, αυτού των δασικών πυρκαγιών του Π.Σ.³¹

Με την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης οι ομάδες θα πιστοποιούνται για όλες τις δράσεις στις οποίες θα έχουν λάβει μέρος και θα ενημερώνεται αναλόγως το μητρώο της ΓΓΠΠ. Είναι, επίσης, σημαντικό να υπάρχει η δυνατότητα να εκπαιδεύονται ομάδες και σε πιο εξειδικευμένα αντικείμενα (από σχετικούς φορείς), δεδομένου ότι αρκετές από αυτές συνδράμουν επικουρικά το έργο του Π.Σ. σε περιστατικά και πέραν των δασικών πυρκαγιών.

Ο **χρόνος εκπαίδευσης** πρέπει να είναι επιλεγμένος κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να εξυπηρετεί τους εθελοντές οι οποίοι είναι εργαζόμενοι. Για παράδειγμα, μπορεί να πραγματοποιείται απόγευμα ή Σαββατοκύριακα ή, αν αυτό δεν είναι εφικτό, να προβλέπεται αναγκαστική αποχή από την εργασία με αποζημίωση εργαζομένου και εργοδότη.

Οι **εθελοντές πυροσβέστες** του Π.Σ. θα πρέπει να εκπαιδεύονται στις Πυροσβεστικές Σχολές και στις τοπικές Περιφερειακές Διοικήσεις του Π.Σ. σε όλο το φάσμα του πυροσβεστικού έργου, στο οποίο θα λαμβάνουν μέρος.

5.2.4 Κίνητρα

Το κυρίαρχο κίνητρο της συμμετοχής εθελοντών στη δασοπροστασία/δασοπυρόσβεση δεν είναι άλλο από το πηγαίο ενδιαφέρον για την προστασία του φυσικού πλούτου και του τόπου τους. Η εφαρμογή κατάλληλων μέτρων και ρυθμίσεων θα ενδυναμώσουν το ενδιαφέρον των πολιτών και θα λειτουργήσουν ως πρόσθετα κίνητρα.

---

³¹ WWF Ελλάς, Ένα βιώσιμο μέλλον για τα δάση της Ελλάδας, δημοσιευμένη έκθεση, διαθέσιμη στην ιστοσελίδα www.wwf.gr, Αθήνα, Μάιος 2008, σελ. 33.

Σοβαρό κίνητρο είναι το ζήτημα της **αποχής από την κανονική εργασία**, λόγω κλήσης σε περιστατικό. Για τα μέλη των εθελοντικών ομάδων δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο και ισχυρό πλαίσιο, το οποίο να τους εξασφαλίζει έναντι των επαγγελματικών τους υποχρεώσεων, εκτός από κάποιες γενικές και μεμονωμένες ρήτρες³².

Για τους εθελοντές πυροσβέστες το άρθρο 7 του νόμου 1951/1991 προβλέπει πως «*οι εργοδότες έχουν υποχρέωση να επιτρέπουν τη συμμετοχή στο πυροσβεστικό έργο των εθελοντών πυροσβεστών, που απασχολούνται στην επιχείρησή τους, σε περιπτώσεις που καλούνται για επέμβαση σε πυρκαγιά ή άλλο συμβάν της καθ' ύλην αρμοδιότητάς τους, του χρόνου της απασχόλησης στα πυροσβεστικά τους καθήκοντα θεωρουμένου ως χρόνου απασχόλησης στην κύρια εργασία τους*». Στην πραγματικότητα, ειδικά στον ιδιωτικό τομέα, εξαρτάται από τον εργοδότη αν θα επιτρέψει στον υπάλληλό του να απουσιάσει για λόγους εθελοντικών υποχρεώσεων.

Η **μοριοδότηση** ως κίνητρο για τους εθελοντές πυροσβέστες, δυστυχώς, έχει πολύ αρνητικά αποτελέσματα, από τη στιγμή, μάλιστα, που δεν υφίστανται άλλα δεσμευτικά κριτήρια. Έμφαση δίνεται στην απόκτηση μορίων με την ελπίδα της μελλοντικής επαγγελματικής αποκατάστασης στο Π.Σ. Ωστόσο, θα πρέπει πρώτα να τεθούν σε εφαρμογή αυστηρά και αξιολογικά κριτήρια για την ένταξη εθελοντών στο Πυροσβεστικό Σώμα:

1. Το σύστημα μοριοδότησης να τεθεί υπό νέες προϋποθέσεις και βασικό κριτήριο να αποτελέσει η σωστή λειτουργία του συστήματος.
2. Ηθικές και υλικές αμοιβές.
3. Θετική αντιμετώπιση από τους επαγγελματίες πυροσβέστες.
4. Ρητή νομοθετική ρήτρα που να προβλέπει την ισότιμη αντιμετώπιση εθελοντών και επαγγελματιών.

Βασική παράμετρος είναι να καθορίσει το Π.Σ. με ακρίβεια τον αριθμό των εθελοντών που επιθυμεί να εντάξει στους κόλπους του σε βάθος χρόνου. Κατόπιν, βάσει αυτού, να προχωρήσει σε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και καθιέρωση κριτηρίων επιλογής, κινήτρων και υποχρεώσεων, που θα διέπουν τους εθελοντές ανάλογα με το αντικείμενο δράσης τους³³.

Είναι γεγονός πως δεν μπορεί ο καθένας να ασχοληθεί με τέτοιου είδους δράσεις. Το έργο της πυρόσβεσης προϋποθέτει άτομα με ιδιαίτερα προσόντα, τα οποία να μπορούν να αντεπεξέλθουν στις δύσκολες συνθήκες που δημιουργούνται. Πρέπει, επιπλέον, ο εθελοντής να έχει κατανοήσει απόλυτα το χώρο στον οποίο εισέρχεται για να προσφέρει τις υπηρεσίες του και, βεβαίως, να αγαπά αυτό που κάνει. Πρέπει, τέλος, να είναι καλά ως προς τη σωματική και την ψυχική του υγεία και να ανταποκρίνεται στην εκπαίδευση που του παρέχεται.

---

³² Παράγραφοι 4 και 5 του άρθρου 14 του νόμου 3013/2002 «Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις».

³³ Βλ. σελ. 24 του παρόντος.

5.3 Ειδικά μέτρα

5.3.1 Αξιοποίηση συγκεκριμένων ομάδων πολιτών

Υπάρχουν πολλές κατηγορίες πολιτών που εργάζονται, ζουν, ψυχαγωγούνται και αθλούνται μέσα σε δασικές εκτάσεις και μπορούν αποδεδειγμένα με την πείρα τους να συμβάλουν καθοριστικά στη δασοπροστασία/δασοπυρόσβεση. Οι πολίτες αυτοί δεν έχουν μόνον ηθικό αλλά και οικονομικό όφελος.

Έμπειροι δασεργάτες έχουν σπάνιες γνώσεις σε θέματα διαχείρισης βλάστησης και αντιμετώπισης δασικών πυρκαγιών. Η κινητοποίησή τους μπορεί να πραγματοποιηθεί σε εθελοντική βάση, αλλά θα βοηθούσε περισσότερο η πρόβλεψη μιας σχετικής χρηματικής αποζημίωσης (με τις απαραίτητες ασφαλιστικές δικλίδες). Αγρότες, κτηνοτρόφοι, κυνηγοί, ρητινοσυλλέκτες και στελέχη περιβαλλοντικών μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) μπορούν να συμβάλουν στη πρόληψη αλλά και επικουρικά στην καταστολή, έπειτα από την απαραίτητη εκπαίδευση και ενημέρωση. Για παράδειγμα, έμπειροι ορειβάτες γνωρίζουν πολύ καλά ορισμένες δασικές περιοχές και είναι σε θέση να καθοδηγήσουν πυροσβεστικές δυνάμεις (ιδίως όταν αυτές δεν δραστηριοποιούνται στην περιοχή).

Για την αξιοποίηση των δυνάμεων αυτών είναι απαραίτητη η καταγραφή τους σε επίπεδο ΟΤΑ, Πυροσβεστικής Υπηρεσίας/Κλιμακίου ή Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης σε συνεννόηση με τους φορείς τους (σύλλογοι, συνεταιρισμοί, ομοσπονδίες). Η κινητοποίησή τους θα γίνεται κατόπιν κλήσης από τις αρμόδιες αρχές. Ο εκ των προτέρων καθορισμένος ρόλος τους θα οδηγήσει σε συγκεκριμένες προτάσεις αξιοποίησής τους. Μπορούν, μάλιστα, να συνεργαστούν άμεσα με το προτεινόμενο να ιδρυθεί Σώμα Υπαίθρου ή Ειδικό Κλάδο Δασικών Πυρκαγιών του Π.Σ.³⁴

Πλαίσιο 3: Πρόγραμμα πυροπροστασίας Βόρειας Πίνδου

Το καλοκαίρι του 2007 και του 2008, τρεις περιβαλλοντικές οργανώσεις (το WWF Ελλάς, η Καλλιτώ και η Πίνδος Περιβαλλοντική) εκπόνησαν πρόγραμμα πυροπροστασίας στην ευρύτερη περιοχή του Ανατολικού Ζαγορίου, εντός του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου. Η διάρκεια του προγράμματος επιλέχθηκε με κριτήριο τις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής. Χρησιμοποιήθηκαν στελέχη των ΜΚΟ, εθελοντές (κυρίως από αστικά κέντρα) και κάτοικοι της περιοχής. Η δραστηριότητα περιλάμβανε εκπαίδευση, στελέχωση πυροφυλακίων, περιπολίες και δασοπυρόσβεση. Υπήρχε διαρκής συνεργασία με το Π.Σ., το τοπικό Δασαρχείο, τους ΟΤΑ αλλά και τους δασικούς συνεταιρισμούς της περιοχής, οι οποίοι συνέβαλαν τα μέγιστα στην πρόληψη και την καταστολή.

³⁴ WWF Ελλάς, Ένα βιώσιμο μέλλον για τα δάση της Ελλάδας, δημοσιευμένη έκθεση, διαθέσιμη στο www.wwf.gr, Αθήνα, Μάιος 2008, σελ. 33.

5.3.2 Μέτρα ανάλογα με τις δραστηριότητες των εθελοντών

Τα λαμβανόμενα μέτρα πρέπει να διαφοροποιούνται με βασικό κριτήριο τον τρόπο δραστηριοποίησης κάθε ομάδας. Είναι λογικό ότι άλλες είναι οι ανάγκες εξοπλισμού ενός τμήματος με πολλαπλές αρμοδιότητες και άλλες ενός πολιτιστικού συλλόγου ο οποίος στελεχώνει ένα πυροφυλάκιο. Επίσης, άλλο είναι το μέγεθος και η ποιότητα του εξοπλισμού που πρέπει να έχει μια ομάδα πρώτης προσβολής.

Ειδική μέριμνα πρέπει να δοθεί σε ομάδες που εξ ανάγκης υποκαθιστούν το Π.Σ. και τις επίσημες κρατικές αρχές, λόγω μη παρουσίας ικανών δυνάμεων. Οι ομάδες αυτές αναλαμβάνουν κύριο ρόλο σε όλο το φάσμα μιας δασικής πυρκαγιάς (πρόληψη, καταστολή, επιτήρηση, αποκατάσταση). Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι ομάδες σε νησιά, όπως η Αστυπάλαια και η Σκύρος, και σε εκτεταμένες ορεινές/δασικές περιοχές, όπως η Πίνδος, η Δαδιά και ο Γράμμος.

Πολλά από τα κλιμάκια του Π.Σ. σε απομονωμένες και δύσβατες περιοχές θα μπορούσαν να αποκτήσουν εθελοντική δομή και οι επαγγελματίες να ενισχύσουν σταθμούς στους οποίους υπάρχουν πάγιες ανάγκες. Απαραίτητη προϋπόθεση, όμως, είναι να επιλυθούν με νομοθετικές ρυθμίσεις τα προβλήματα που υπάρχουν στη λειτουργία τους³⁵.

6. Συμπεράσματα

Είναι πλέον αποδεδειγμένο πως κανένας φορέας από μόνος του δεν μπορεί να αναλάβει εξολοκλήρου το σημαντικό έργο της δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης. Είναι δε σαφές πως, για να επιτύχει το έργο στον τομέα αυτό, χρειάζεται την ενεργό συμμετοχή όλων – και των εμπλεκόμενων φορέων αλλά και των πολιτών. Αυτό καταδεικνύουν παρόμοια μοντέλα του εξωτερικού, τα οποία εντάσσουν πλήρως τις εθελοντικές τους δυνάμεις σε όλους τους τομείς της δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης (οργάνωση, υποστήριξη, πρόληψη, καταστολή, αποκατάσταση), καθώς και στο γενικότερο σχεδιασμό αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτων αναγκών.

Αυτά τα μοντέλα, βέβαια, βασίζονται σε ένα πληρέστατο νομοθετικό πλαίσιο, υπό το οποίο εντάσσονται και δραστηριοποιούνται οι εθελοντές, με όλες τις προβλεπόμενες παροχές που απαιτούνται (εκπαίδευση, πιστοποίηση, ασφάλιση, αποζημίωση κ.ά.). Επιπροσθέτως, η πληθώρα εθελοντικών σχημάτων επιτρέπει τη συμμετοχή σε όσους πολίτες επιθυμούν να προσφέρουν, ανάλογα βεβαίως και με τις δυνατότητές τους.

Τα υφιστάμενα νομοθετικά πλαίσια, και ειδικά αυτό που διέπει το Π.Σ., περιορίζουν την ενασχόληση των εθελοντών σε δράσεις πρώτης γραμμής. Αυτό συνεισφέρει στην ανισοβαρή έμφαση στον τομέα της καταστολής έναντι της πρόληψης. Οι οργανωτικές και υποστηρικτικές ανάγκες, και ειδικά εκείνες που σχετίζονται με θέματα πρόληψης, είναι εξίσου –και σε πολλές περιπτώσεις περισσότερο– σημαντικές. Εκεί, λοιπόν, είναι απαραίτητη η ευελιξία των νομικών πλαισίων, ώστε να δίνεται η δυνατότητα σε κάθε ενεργό

³⁵ Βλ. κεφάλαιο 4.

πολίτη να συνεισφέρει στην προστασία των δασών με κάθε δυνατό τρόπο. Βασικές προϋποθέσεις είναι η εφαρμογή ενός οργανωτικού πλαισίου, σαφών και αξιοκρατικών κριτηρίων, καθώς και κινήτρων ανάλογα με το αντικείμενο εθελοντικής ενασχόλησης.

Οι πυρκαγιές του 2007 έπρεπε να γίνουν η αφετηρία για μεγάλες και καινοτόμες αλλαγές στον τρόπο αντιμετώπισης ανάλογων φαινομένων. Δυστυχώς, η συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων δεν έχει αλλάξει σε ικανοποιητικό βαθμό, το επίπεδο των εθελοντικών ομάδων και των εθελοντών πυροσβεστών του Π.Σ. παρέμεινε ως είχε, ενώ σχεδόν κανένα αίτημα που διατυπώθηκε σε σχετικές προτάσεις για τη βελτίωση αυτής της κατάστασης δεν έχει ληφθεί υπόψη από τους αρμόδιους φορείς.

Οι λύσεις θα προέλθουν μέσα από ένα συγκεκριμένο σχήμα δημόσιας και ειλικρινούς διαβούλευσης, στην οποία θα συμμετέχουν ισότιμα όλοι οι εμπλεκόμενοι. Είναι γεγονός ότι η ΓΓΠΠ έχει ξεκινήσει μια υποτυπώδη διαδικασία. Δεν παραβλέπεται, επίσης, ότι είναι μεγάλη και η ευθύνη των ομάδων για τη συμμετοχή σε διάλογο, ενώ θα πρέπει να καταθέτουν και συγκεκριμένες απόψεις όταν τους ζητείται.

Πολλά από τα προβλήματα που χαρακτηρίζουν τη δασοπροστασία της χώρας μπορούν να αναγνωριστούν και να αντιμετωπιστούν με κοινή λογική και χρησιμοποιώντας την εμπειρία άλλων κρατών. Επιπλέον, οι δημόσιοι φορείς οφείλουν να συνειδητοποιήσουν ότι το θέμα της δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης δεν αντιμετωπίζεται χωρίς την ενεργό συμμετοχή των πολιτών. Το ίδιο φυσικά ισχύει και για τους ίδιους τους πολίτες, οι οποίοι υποχρεούνται να υπακούουν σε κανόνες και να συμβάλλουν στο έργο των αρμόδιων υπηρεσιών.

Ο εθελοντισμός διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην εφαρμογή ενός επιτυχημένου και ολοκληρωμένου μοντέλου δασοπροστασίας/δασοπυρόσβεσης. Για αυτόν το λόγο αξίζει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην αναθεώρηση αυτού του θεσμού, ώστε οι αρμόδιες αρχές να έχουν στη διάθεσή τους μια αξιόπιστη και αξιόμαχη εθελοντική δύναμη.

Η αξία του εθελοντισμού σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης είναι ανεκτίμητη και αποτελεί δείκτη κοινωνικής ευημερίας και πολιτισμού.

Αναφορές

Νόμοι, Προεδρικά Διατάγματα, Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις, Εγκύκλιοι, Αποφάσεις

1. Νόμος 1481/1984 (ΦΕΚ 152Α΄/8-10-1984) «Οργανισμός Υπουργείου Δημοσίας Τάξης».
2. Νόμος 1828/1989 (ΦΕΚ 2Α΄/3-1-1989) «Αναμόρφωση της φορολογίας εισοδήματος και άλλες διατάξεις».
3. Νόμος 1845/1989 (ΦΕΚ 102Α΄/26-4-1989) «Ανάπτυξη και αξιοποίηση της αγροτικής έρευνας και τεχνολογίας – δασοπροστασία και άλλες διατάξεις».
4. Νόμος 1951/1991 (ΦΕΚ 84Α΄/31-5-1991) «Καθιέρωση του θεσμού του εθελοντή πυροσβέστη και άλλες διατάξεις».
5. Προεδρικό Διάταγμα 32/1992 (ΦΕΚ 15Α΄/5-2-1992) «Κανονισμός οργάνωσης και λειτουργίας εθελοντικών Πυροσβεστικών Σταθμών και Κλιμακίων».
6. Νόμος 2344/1995 (ΦΕΚ 202Α΄/11-10-1995) «Οργάνωση πολιτικής προστασίας και άλλες διατάξεις».
7. Νόμος 117(Ι)/1996 (Αρ. 3111/31-12-1996) «Νόμος περί πολιτικής άμυνας της Κυπριακής Δημοκρατίας».
8. Κανονιστική Διοικητική Πράξη (ΚΔΠ) 221/1997 (Αρ. 3170/25-7-1997) «Οι περί πολιτικής άμυνας της Κυπριακής Δημοκρατίας (γενικοί) κανονισμοί του 1997».
9. Νόμος 2539/1997 (ΦΕΚ 244Α΄/4-12-1997) «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης».
10. Νόμος 2612/1998 (ΦΕΚ 112Α΄/25-5-1998) «Ανάθεση της δασοπυρόσβεσης στο Πυροσβεστικό Σώμα και άλλες διατάξεις».
11. Νόμος 3013/2002 (ΦΕΚ 102Α΄/1-5-2002) «Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και άλλες διατάξεις».
12. Κοινή Υπουργική Απόφαση 1299 (ΦΕΚ 423Β΄/10-4-2003) «Έγκριση του από 7.4.2003 γενικού σχεδίου πολιτικής προστασίας με τη συνθηματική λέξη “ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ”».
13. Προεδρικό Διάταγμα 338/2003 (ΦΕΚ 292Α΄/18-12-2003) «Σύσταση Επιστημονικού και Ερευνητικού Κέντρου Εκπαίδευσης Πολιτικής Προστασίας».
14. Προεδρικό Διάταγμα 151/2004 (ΦΕΚ 107Α΄/3-6-2004) «Οργανισμός Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας».
15. Εγκύκλιος 20Α του Αρχηγείου Πυροσβεστικού Σώματος, υπ’ αριθμόν πρωτοκόλλου 17441 οικ. Φ.808.7/22-4-2005, με θέμα «Οδηγίες σύνταξης δελτίων συμβάντων – Αναγραφή εθελοντικών οργανώσεων, συλλόγων και ομάδων».
16. Προεδρικό Διάταγμα 118/2005 (ΦΕΚ 175Α΄/11-7-2005) «Ρύθμιση θεμάτων Πυροσβεστικού Σώματος, Πυροσβεστικής Ακαδημίας και πυροσβεστών εποχικής απασχόλησης».
17. Απόφαση ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. (Α.Π. 23889/11-5-2006) «Κατανομή ποσού ύψους 17.957.000.00 ευρώ στους ΟΤΑ και Συνδέσμους για την κάλυψη δράσεων πυροπροστασίας (Πολιτική Προστασία /ΣΑΤΑ έτους 2006)».
18. Νόμος 3463/2006 (ΦΕΚ 114Α΄/8-6-2006) «Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων».
19. Κοινή Υπουργική Απόφαση 3384/2006 (ΦΕΚ 776Β΄/28-6-2006) «Συμπλήρωση του γενικού σχεδίου Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας με τη συνθηματική λέξη “ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ” με το ειδικό σχέδιο διαχείρισης ανθρώπινων απωλειών».

20. Νόμος 3511/2006 (ΦΕΚ 258Α΄/27-11-2006) «Αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού Σώματος, αναβάθμιση της αποστολής του και άλλες διατάξεις».
21. Νόμος 3536/2007 (ΦΕΚ 42Α΄/23-2-2007) «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης».
22. Νόμος 3613/2007 (ΦΕΚ 263Α΄/23-11-2007) «Ρυθμίσεις θεμάτων Ανεξάρτητων Αρχών, Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, Σώματος Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών».

Βιβλιογραφία

23. Παντελίδης, Κ., (2006) Προτάσεις για τη βελτίωση του θεσμού του εθελοντή πυροσβέστη στο Πυροσβεστικό Σώμα Ελλάδος, αδημοσίευτη εργασία.
24. WWF Ελλάς, (2008), Ένα βιώσιμο μέλλον για τα δάση της Ελλάδας: Πρόταση για την ουσιαστική βελτίωση του συστήματος προστασίας των δασών από τις πυρκαγιές, Αθήνα, WWF Ελλάς, Μάιος 2008.
25. Xanthopoulos, G., (2007), "Olympic Flames", στο *Wildfire: Official Publication of the International Association of Wildland Fire*, 16 (5), September/October 2007, Penton Media Publication, pp. 10-18.
26. Xanthopoulos, G., (2008), "A Greek Tragedy" στο *Fire and Recue*, January 2008, Dorset, Hemming Information Services, pp. 6-12.

Πηγές Διαδικτύου

27. <http://indy.gr/newswire/37-nekroi-apo-tis-pyrkagies/>
28. National Volunteer Fire Council (2007), "Fact Sheet"
http://www.nvfc.org/files/documents/NVFC_Stats_and_Facts_Sheet_10_08.pdf
29. Εφημερίδα *Ελεύθερος Τύπος*, (7/7/2008), «Άοπλο το Πυροσβεστικό Σώμα»
<http://www.oikologio.gr/content/view/1279/5/>
30. *Deutscher Feuerwehr Verbant* (2005), "The German Fire Service: Facts and Figures"
(http://www.dfv.org/ueberuns/Infoblatt_FW_DFV_eng.pdf)
31. Κορδάλη, Α., (2008), «Μελέτη δικτύου TETRA και ανάπτυξη δικτυακής εφαρμογής αναζήτησης σε βάση δεδομένων» <http://artemis.cslab.ntua.gr/Dienst/UI/1.0/Display/artemis.ntua.ece/DT2008-0027>
32. National Headquarters of the State Fire Service (2008), "The National Fire Fighting and Rescue System in Poland"
<http://www.straz.gov.pl/?p=/en/general/nfrs/>
33. New South Wales Rural Fire Service, "An Employers Guide to Emergency Services Leave: RFS Volunteers make valuable employees – Employers can contribute to the Community"
http://www.rfs.nsw.gov.au/file_system/attachments/State08/Attachment_20081023_2847FDBF.pdf

34. New South Wales Rural Fire Service, “*Information about Insurance Cover; Are you covered? Questions on work cover*”
http://www.rfs.nsw.gov.au/file_system/attachments/State08/Attachment_20050302_C8A84F51.pdf
35. New South Wales Rural Fire Service, “*Information about Insurance Cover; Are you covered? A guide to insurance protection for rural volunteer fire-fighters*”
http://www.rfs.nsw.gov.au/file_system/attachments/State08/Attachment_20050526_4D755D8B.pdf
36. New South Wales Rural Fire Service, (2001), “*Legal protection for rural volunteer fire-fighters*”
http://www.rfs.nsw.gov.au/file_system/attachments/State08/Attachment_20050302_660665EB.pdf
37. New South Wales Rural Fire Service, (2007), “*Membership Application Process: 10 steps to becoming a volunteer*”
http://www.rfs.nsw.gov.au/file_system/attachments/State08/Attachment_20070919_1C32F09D.pdf
38. New South Wales Fire Brigades, (2007), “*Community Fire Units*”
http://www.nswfb.nsw.gov.au/gallery/files/pdf/community/community_fire_units.pdf
39. Buckinghamshire and Milton Keynes Fire Authority, (2009), “*Making you safer: Preventing, protecting, responding. Retained fire-fighter recruitment*” http://www.bucksfire.gov.uk/NR/rdonlyres/75A3F471-F4CC-4036-B95D-4B2A9957893B/0/2009RDS_generalinformation.pdf
40. Πολιτική Άμυνα Κυπριακής Δημοκρατίας (2008)
http://www.moi.gov.cy/moi/cd/cd.nsf/dmlindex_gr/dmlindex_gr?opendocument
41. Πυροσβεστική Υπηρεσία Κύπρου (2008)
http://www.fs.gov.cy/fs/fs.nsf/DMLindex_gr/DMLindex_gr?OpenDocument
42. www.fireservice.gr
43. www.fire.gr
44. Μουζάς, Μ., (2008), «*Επικοινωνία του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας προς τους εθελοντές*»
<http://www.fire.gr/portal/modules.php?name=News&file=article&sid=476>
45. Ρέτσιος, Ι., (2008), «*Απάντηση στην επιστολή του ΓΓΠΠ*»
<http://www.fire.gr/portal/modules.php?name=News&file=article&sid=478>
46. Ένωση Εθελοντών Πυροσβεστών Αττικής, (2008), «*2^η πανελλήνια συνάντηση εθελοντών πυροσβεστών*»
<http://www.fire.gr/portal/modules.php?name=News&file=article&sid=524>

Ακρωνύμια

Π.Σ. – Πυροσβεστικό Σώμα

ΕΜΑΚ – Ειδική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών

Σ.Ε.Κ.Υ.Π.Σ. - Συντονιστικό Επιχειρησιακό Κέντρο Υπηρεσίας Πυροσβεστικού Σώματος

ΓΓΠΠ – Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας

ΕΚΑΒ – Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας

ΟΤΑ – Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΣΝΟ - Συντονιστικό Νομαρχιακό Όργανο

ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. – Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. - Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων

ΥΠ.ΕΘ.Α. - Υπουργείο Εθνικής Άμυνας

ΥΠ.Α.Α.Τ. – Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

ΥΠ.ΕΞ. - Υπουργείο Εξωτερικών

ΥΠ.ΕΘ.Ο. – Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών

ΥΠ.ΕΣ.Δ.Τ. - Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσια Τάξη

Ν.Α. – Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση

Π.Δ. – Προεδρικό Διάταγμα

ΚΥΑ – Κοινή Υπουργική Απόφαση

Φ.Δ. - Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών

WWF Ελλάς
Φιλελλήνων 26
105 58 Αθήνα

τηλ.: 210-3314893
fax: 210-3247578
support@wwf.gr

